

ÚVOD

Po tom, co v letech 1963 – 1980 proběhl soupis pomístních jmen v Čechách, při kterém bylo získáno více než 500 000 „dokladů“, stále zůstala v různých oblastech České republiky „bílá místa“. Ta jsou kvůli nedbalosti dotázaných korespondentů, kdy byla jména často opsána pouze z katastrálních map, zpracována jen útržkovitě, či přímo nedostatečně. K jednomu z takových míst patří okolí obce Točnick ve Středočeském kraji (bývalý okres Beroun).

Po ústní dohodě s PhDr. Libuší Olivovou-Nezbedovou, CSc., jsme dospěly k závěru, že je nezbytně nutná revize situace v této oblasti, zejména pak v katastrech obcí Březová, Točnick a Žebrák na Hořovicku. Zároveň vymezení zkoumaného teritoria kolem historického jádra, souhradí Žebráku a Točnicku, nabízí poměrně zajímavou oblast, v níž by bylo možné dohledat názvy přímo se k těmto hradům vztahující, popřípadě jmen k dávno zaniklým osadám, budovám, lesům, apod., jak předznamenávají některá pomístní jména již zpracovaná právě Olivovou-Nezbedovou. K dané lokalitě přibírám ještě katastr sousední obce Hředle kvůli lepší představě o zkoumané oblasti kolem Točnicku. Zbývající dva katastry obcí, které sousedí s Točnickem, tj. Bzová a Drozdov, diplomová práce neobsahuje. Po sběru materiálů v obci Bzová se jevil stránkový rozsah práce jako přehnaně obsáhlý a neúnosný, navíc Libuše Olivová-Nezbedová zkoumala oblast katastru obce v souvislosti s pomístními jmény vzniklých ze zaniklých osad. Katastr obce Drozdov práce nepostihuje z důvodu horší vypovídací hodnoty prozatím nalezených pramenů, kdy bude nutná jejich revize a zejména pak rozšíření.

Tato část o pomístních jménech katastru obce Točnick byla součástí mé diplomové práce, která měla napomoci při vytváření Slovníku pomístních jmen v Čechách a k částečnému výrazovému obohacení české toponomastiky.

Sesbírala jsem co možná největší množství dokladů pomístních jmen v katastrech výše uvedených obcí vždy u několika zástupců věkových skupin, jména poté podrobila zkoumání jejich motivace a snažila se vymezit míru jejich užívání. Po jazykové analýze (lexikální, slovotvorné, tvaroslovné a pravopisné) byly výsledky zkoumání pro lepší přehlednost a ucelenost statisticky vyhodnoceny do grafů.

Struktura jednotlivých kapitol zabývajících se konkrétními katastry obcí začíná pro přehlednost a přiblížení lokality tabulkou se statistickými údaji o obci¹, schematickou mapou lokalizace obce a krátkou historií obce. Následuje soupis sebraných a zkoumaných pomístních jmen a konečně přímo rozbor.

Po zanesení konkrétního pomístního jména do tabulky, lokalizaci, vypsání jednotlivých zkoumaných kritérií a třídění dle Šmilauera a Pleskalové, následuje zmiňovaná lingvistická analýza.

V závěru práce kompletuji a zobecňuji výsledky zkoumané oblasti a opět se snažím o zanesení výsledné situace do přehledných grafů vyjadřujících používání konkrétních předložek, vzájemný poměr pomístních jmen jednoslovných a víceslovných, bezpředložkových a předložkových, atd.

U zkoumané situace v katastru obce Březová jsou použity informace z ústní výpovědi Martiny Nedvědové a Františka Broje, u Točnicku Marcely Nezbedové, Antonína Vaška a Petra Zemánka, v Žebráku Petra Hoška a Josefa Macháčka a konečně u doplněné obce Hředle ústní výpověď Antonína Blackého.

¹ <http://www.statnispava.cz>, 15. listopadu 2004.

OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA POMÍSTNÍCH JMEN A JEJICH ZAŘAZENÍ DO SYSTÉMU VĚD

Vznik pomístních jmen souvisí s potřebou člověka pojmenovat objekty v krajině a tím je odlišit. Pomístní jména pomáhají lidem orientovat se. Akt pojmenování závisel na tom, který z rysů pojmenovávaného objektu člověk upřednostnil – pojmenování, které vzniklo, souviselo s lidskou prací, jeho výtvořiny nebo s krajinou; většinou bylo krátké a co nejvíce výstižné.

Pomístní jméno je fixováno na objekt, který označuje. Pokud objekt zanikne, pomístní jméno buď zanikne také, nebo se vztáhne na nový objekt na místě starého. Díky těmto pomístním jménům máme možnost poznávat staré přírodní či sociální poměry, někdy pomáhají při lokalizaci zaniklých osad. Druhou možností je, že zanikne nebo se změní pomístní jméno, zatímco objekt zůstane. Někdy také dochází k přechodu od místního jména k pomístnímu (jméno zaniklé osady dá název pozemkům, kde bývala) nebo naopak (pomístní jméno dá název ulici nebo celé části města).

Pomístní jména jsou zachycena v mapách, katastrech, berních rulách a dalších písemných dokladech, některá však přežívají pouze ústní tradicí. Jedno pomístní jméno může být zachyceno v mnoha podobách, neplatí ovšem, že nejstarší zachycená podoba jména je nejpresnější. Svým charakterem mají pomístní jména blíže k nářečí než k spisovnému jazyku.

Význam pomístních jmen spatřujeme zejména v bližším poznání slovní zásoby českého jazyka. Objevují se v nich dosud neznámá apelativa nebo jejich již zapomenuté významy, ale i velmi řídká či dokonce neznámá příjmení. Díky důkladnému prostudování vzniku těchto jmen poznáváme také dosud neznámé slovtvorné postupy. Kromě přínosu v rovině lingvistické a onomastické se z pomístních jmen dozvídáme mnoho i o nejazykových oblastech. Jsou zde zachyceny místní historické události, také poměry majetkové a právní, kulturní souvislosti, informace o těžbě nerostných surovin atd.

Pomístní jména (anoikonyma) patří spolu s místními jmény (oikonymy) a vlastními jmény přírodních nebo správních celků (choronymy) do skupiny vlastních jmen zeměpisných (toponym), jimiž se zabývá toponomastika. Toponomastika spadá spolu s antroponomastikou (nauka o vlastních jménech živých bytostí) a chrématonomastikou (nauka o vlastních jménech lidských výtvořin) do vědního oboru s názvem onomastika (nauka o vlastních jménech).

Pomístní jméno lze definovat jako „*vlastní jméno neživého přírodního objektu a jevu na Zemi a toho člověkem vytvořeného objektu na Zemi, který není určen k obývání a je v krajině pevně fixován*“.² Do skupiny pomístních jmen řadíme hydronyma (jména vod), oronyma (jména útvarů členitosti povrchu zemského), pozemková jména a hodonyma (jména dopravních cest). Šmilauer ještě zvlášť vyděluje jména drobných přírodních útvarů a jména jednotlivých předmětů buď památkově cenných nebo důležitých pro orientaci. Do soupisu pomístních jmen se však kromě těchto vlastních jmen zahrnují i názvy místních částí (skupiny domů nebo samostatná obydlí – mlýny, myslivny, dvory, samoty atd., která mají vlastní pojmenování), neboť tyto místní části ve většině případů převzaly názvy míst, na nichž byly vybudovány. (Pomístní jméno se tu stalo jménem místním).

² Libuše Olivová-Nezbedová, Pomístní jména v Čechách, Praha 1995, s. 15.

SOUPIS POMÍSTNÍCH JMEN

Sesbírání a utřídění pomístních jmen je důležité pro to, aby mohla být pomístní jména dále využita. Při soupisu jmen z určité oblasti je zapotřebí kromě znalostí lingvistických, také znalosti místní historie a geografie. V první fázi je potřeba zjistit doklady názvů z archivů a jiných dostupných zdrojů. Kromě stěžejního díla A. Profouse³ se jedná o urbáře, katastry, berní ruly atd. V další fázi se sbírají doklady pomístních jmen od informátorů. Platí, že čím více informátorů o jménech vypovídá, tím více dokladů shromáždíme, protože existují názvy, které se používají pouze v jedné rodině nebo určité skupině lidí.

V letech 1963 – 1980 proběhl na území Čech na podnět Vladimíra Šmilauera soupis pomístních jmen. Šmilauer upozorňoval zejména na to, že díky slučování pozemků a jejich číslování zanikají zejména tzv. traťová jména (pozemková) a pamětníci těchto pojmenování vymírají, proto je potřeba tato pojmenování zachytit.

Soupis byl proveden pomocí dobrovolníků vybraných z jednotlivých vsí a měst. Dobrovolný spolupracovník měl za úkol zapsat u každého pomístního jména název, druh pozemku či objektu, tvar, polohu, jakost pozemku, lidový výklad názvu, stáří názvu, zda se názvu stále užívá či nikoliv, parcelní čísla a nacionále informátora.⁴

Soupisová akce se potýkala s mnoha problémy, ale přesto lze hovořit o úspěchu, neboť se podařilo získat soupisy z více než 86% českých obcí, jejichž excerpcí bylo získáno půl milionu dokladů PJ. Na jejich podkladě vzniklo mnoho nejen jazykových prací. Vrcholem tohoto výzkumu mělo být vytvoření Slovníku pomístních jmen v Čechách, z něhož se podařilo vydat pouze úvodní svazek.⁵ Libuše Olivová – Nezbedová o přínosu této publikace uvádí: „*podrobné a důkladné zpracování jednotlivých pomístních jmen z Čech slovníkovým způsobem je předpokladem pro systémové zpracování pomístních jmen nejen ve všech lingvistických a onomastických aspektech, např. pokud jde o slovotvorné utváření pomístních jmen, o postavení pomístních jmen v systému jmen vlastních, o cizí prvky v pomístních jménech atd., ale také předpokladem pro interdisciplinární studie o zaniklých osadách, o dřívějších způsobech hospodaření, o dřívějším rozsahu lesa a rybníků, o dřívější těžbě nerostů, o sociálním rozvrstvení venkova, o duchovním životě našich předků atd.*“⁶

Pokusy o soupisy pomístních jmen existovaly i před touto akcí, ovšem většina z nich nebyla dovedena do konce a žádné z nich se nepodařilo získat tak velké množství dokladů.

TŘÍDĚNÍ POMÍSTNÍCH JMEN

Pomístní jména lze dělit na **přímá** (objekt je pojmenován podle výrazného rysu) – např. *Pařezový potok* podle pařezů, které ho lemují; a **nepřímá** (objekt je pojmenován podle jiného objektu) – např. *Za Charvátovou studánkou*. Přímá jsou pojmenování v nominativu a některá předložková pojmenování s předložkami v, na, ostatní předložková pojmenování jsou nepřímá.

Dále je dělíme na **jednoslovná** a **víceslovná**.⁷ Jelikož předložky jsou v pomístních jménech nositelem určitého významu (udávají např. polohu), počítám výraz s předložkou za dvouslovný (*Pod hrází*). Výjimkou jsou některé z předložek v, na, které významově odpovídají bezpředložkovému pojmenování v nominativu (*Na Americe*).

³ Antonín Profous, *Místní jména v Čechách*, Praha 1954.

⁴ Návod k vypracování soupisu PJ, Místopisná komise ČSAV, Praha.

⁵ Libuše Olivová-Nezbedová, Jitka Malenínská, *Slovník pomístních jmen v Čechách*, Academia, Praha 2000.

⁶ Libuše Olivová-Nezbedová, *Pomístní jména v Čechách*, s. 50.

⁷ Ve své práci jsem se rozhodla pro podrobnější dělení na jednoslovná (*Točník*), dvouslovná (*Závorovic mlýn*) a víceslovná - tedy tří- a víceslovná (*Za taškovým krmelcem*).

Pomístní jména vznikají z **apelativ** (*Za skálou*) nebo **vlastních jmen**. V případě vlastních jmen mohou vzniknout z **antroponyma** (*U Petřů*), **toponyma** (*Pod Knížkovici*) a **chrématonyma** (jména lidských výtvorů, např. institucí, výrobků nebo svátků – tato jména jsou poměrně vzácná a ve vybraných obcích nejsou doložena).

Pomístní jména mohou mít **spisovnou** nebo **nespisovnou podobu**. Nespisovnost se může projevit v tvarosloví, hláskosloví nebo lexiku. Některá pomístní jména mají podobu spisovnou i nespisovnou (*Ve mlejně* × *Ve mlýně*), jiná pouze spisovnou (*Zámecký vrch*) nebo pouze nespisovnou (*Na Vejrovkách*).

Nejčastějšími slovními druhy uplatněnými v pomístních jménech jsou **substantiva** (*Cihelna*) a **substantivizovaná adjektiva** (*Na Mokrym*), řidčeji se objevují **adverbia** a **slovesa**.

Pomístní jména se liší také frekvencí. Některá se objevují **mnohokrát** (zejména deapelativní PJ, např. *Pod strání*), jiná se vyskytnou **několikrát** (*Plešivec*), některá pouze **jednou** (*Pod Zdickou cestou*). Část pomístních jmen je doložena po celých Čechách, některá jsou typická pouze pro určitou oblast.

Rozdíl je také v užití a známosti pomístních jmen. Existují jména, která zná celý národ, jména, která znají lidé jedné obce (respektive katastru) a jména, která užívají např. pouze členové jedné rodiny.

Z významového hlediska (tedy podle skutečností, která jsou v pomístních jménech zachycena) zpracoval podrobný třídič pro pomístní jména Vladimír Šmilauer.⁸ Podle Šrámkovy analýzy místních jmen rozpracovala analýzu pomístních jmen Jana Pleskalová do čtyř vztahových modelů:⁹

- A. poloha pojmenovaného objektu
- B. druh objektu
- C. vlastnosti a příznaky objektu
- D. posesivita a jiný vztah k osobě

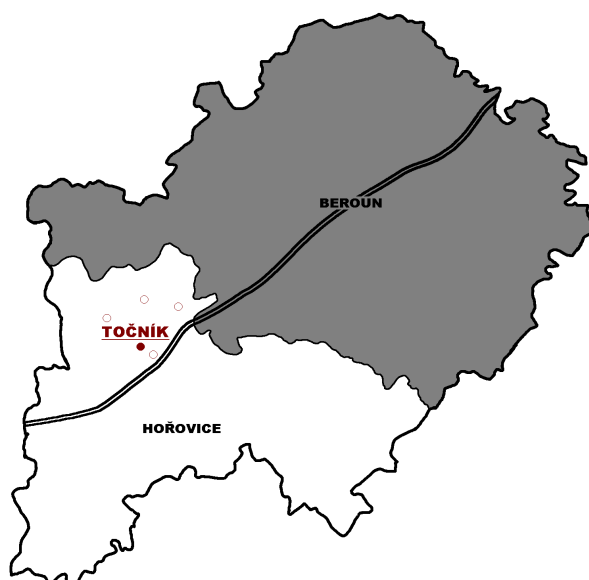
Kombinací těchto modelů se vytváří tzv. modely složené, díky kterým lze podchytit víceslovná pomístní jména (např. *Za humny A+B*, *Stará cesta C+B*). Tato víceslovná pojmenování obsahují část základní a část blíže určující; základní část vyznačuje Pleskalová kurzívou (*Charvátova louka D+B*).

Akt pojmenování rozděluje Pleskalová do dvou kroků: 1) pojmenovatel volí způsob tvoření, 2) pojmenovatel vybírá strukturní model a strukturní typ. Způsoby tvoření jsou: pouhá toponymizace; tvoření na základě metafory či metonymie; derivace; kompozice; tvoření víceslovných pojmenování; tvoření předložkových pomístních jmen; přejímání toponym a apelativ z jiných jazyků a jejich přizpůsobení češtině. Termín strukturní model, který Pleskalová zavádí místo termínu slootovorný model, postihuje vyjádření pojmenovacího aktu v obecné rovině. Konečně strukturní typ je určen topoformantem.

⁸ Libuše Olivová-Nezbedová, *Pomístní jména v Čechách*, s. 17.

⁹ Jana Pleskalová, *O tvoření českých pomístních jmen*, in: *Slovo a slovesnost* 53/1992, s. 193-200.

TOČNÍK			
první zmínka:	1390	nadmořská výška:	345 m n. m.
počet obyvatel:		234	
obecní části:		Točník	celková výměra: 537, 58 ha

Obec Točník se nachází přibližně 7km severně od Hořovic, poblíž dálnice D5. Její historie je těsně spjata s hrady Točník a Žebrák, které stojí v katastru obce.

Část dnešní obce vznikla pravděpodobně brzy po založení hradu Žebráku. Ten byl postaven v druhé polovině 13. století rodem Buziců na dolním konci křemencového žebra Zámeckého vrchu. Díky své poloze v Přemyslovském loveckém hvozdu se brzy stal královským majetkem, když byl směněn Janem Lucemburským za hrad Klapý (dnes Házmburk). Největšího rozkvětu se hrad dočkal za vlády Václava IV., který nechal Žebrák nákladně přestavět v kontextu doby. Hrad však v roce 1395 vyhořel a Václav začal stavět na vyšším bodě stejného žebra velkolepější hrad Točník. Oba hrady fungovaly několik století vedle sebe, ale po dostavbě horního hradu se život pomalu přesouval tam. Hrad Žebrák byl později zastaven a po požáru roku 1532 se přeměnil ve zříceninu.

Hrad Točník je poprvé zmiňován k roku 1398 (Toczenik). Po Václavově smrti vystřídal na tehdejší dobu poměrně nadčasově zařízený hrad mnoho majitelů – Jan z Vartenberka zde provedl další stavební úpravy, ve kterých pokračovali i následní držitelé panství - Lobkovicové. Za třicetileté války se Točník stal útočištěm točnického obyvatelstva v obraně před Švédy. Poslední královská návštěva je zaznamenána roku 1600, kdy na hradě přenocoval Rudolf II. se svou družinou. Od té doby hrad pustl.

O Točníku Luterrer uvádí, že „*pojmenování hradu lze odvodit od slova točený, což znamená, že cesta na hrad vedla kolem kopce v několika otáčkách.*“¹⁰ Ovšem už Sedláček

¹⁰ Ivan Lutterer a kol., Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Havlíčkův Brod 1997, s. 259.

zmiňuje, že „sotva se kdys nějaký hrad pro tak malichernou příčinu nazýval, nebo mnohý hrad měl točitou cestu“.¹¹

Další variantu vzniku jména hradu přináší J. Spal, který soudí, že pojmenování Točnicku je odvozeno od pramenů pod hradem Točník. Slovo Točník podle něj souvisí se slovem *téci* (pod hradem protéká spodní pramen, který zřejmě napájí jezírko u hradu. Roku 1535 byla na hradě vyhloubena studna do hloubky 72 m; až později stáhlo vodu točnické obyvatelstvo vybudováním vlastních studní). K tomuto vysvětlení se přiklání i J. Malenínská, která poukazuje na to, že jméno Točník je doloženo i jako hydronymum a kromě toho „slovo *toczek* ve významu *pramen* existuje v polských nářečích“.¹² K této tezi se v podstatě přiklonil i Sedláček: „Souvisí-li jméno jeho se slovem *točiti*, souvisí také se slovy *tok*, *téci* (*pivo*, *točiti*). Zdalíž podlé toho snad kopec ještě před založením hradu Točníkem nazýván byl, že s hřebene na obě strany vody stékaly a že tudíž byl v malém asi tím, čemuž novým názvem rozhraním vod říkáme, jiným ponechávám“.¹³

Na tomto místě vyvstává další, spíše historická otázka, zda-li název Točnicku nepochází ještě z doby před postavením hradu. Archeologické nálezy z hradu Točník dokazují existenci hradiště z doby halštatské. Žádný doklad o názvu hradiště se ovšem nedochoval.

Existuje ještě třetí varianta, zřejmě nejpravděpodobnější: Pojmenování hradu lze odvodit z osobního znaku krále Václava IV. (zakladatele hradu), jímž byl ledňáček v točenici. Nebyl to erb v pravém slova smyslu, šlo o tzv. odznak, což bylo zvláštní, jednoduché znamení. Je dobré poznamenat, že odznaky se v našich zemích objevovaly jen ojediněle, ale král Václav IV. užíval dokonce tři varianty odznaku: samotného ledňáčka, samotnou točenici nebo ledňáčka v točenici. Točenice byl věnec spletený z pruhů látky, který se připevňoval na helmu. O Václavově točenici se můžeme dočíst, že „snad šlo i o symbol nějakého bratrstva nebo řádu, jehož členem byl i král, čemuž napovídá i název hradu Točník, který dal Václav IV. vybudovat rychle a s pompou“.¹⁴ Dokladem Václavova symbolu jsou v podstatě identická kamenická ztvárnění ledňáčka v točenici na Staroměstské mostecké věži a v zakončeních erbové galerie přímo na hradě Točniku.

Tento původ pojmenování podporuje i fakt, že další hrad, který nechal Václav IV. postavit u Kunratic (tzv. Nový hrádek u Kunratic), nesl v němčině jméno Wenzelstein – tedy Václavův kámen. I tento hrad byl tedy pojmenován přímo podle osoby krále, a nikoli podle prostředí nebo přírodních podmínek.

Pojmenování vzniklo zřejmě se samotnou stavbou hradu, tedy na přelomu 14. a 15. století.

hrady Zebrák a Točník

¹¹ August Sedláček, *Hrady a zámky*, Praha 2000, s. 152. (CD-ROM)

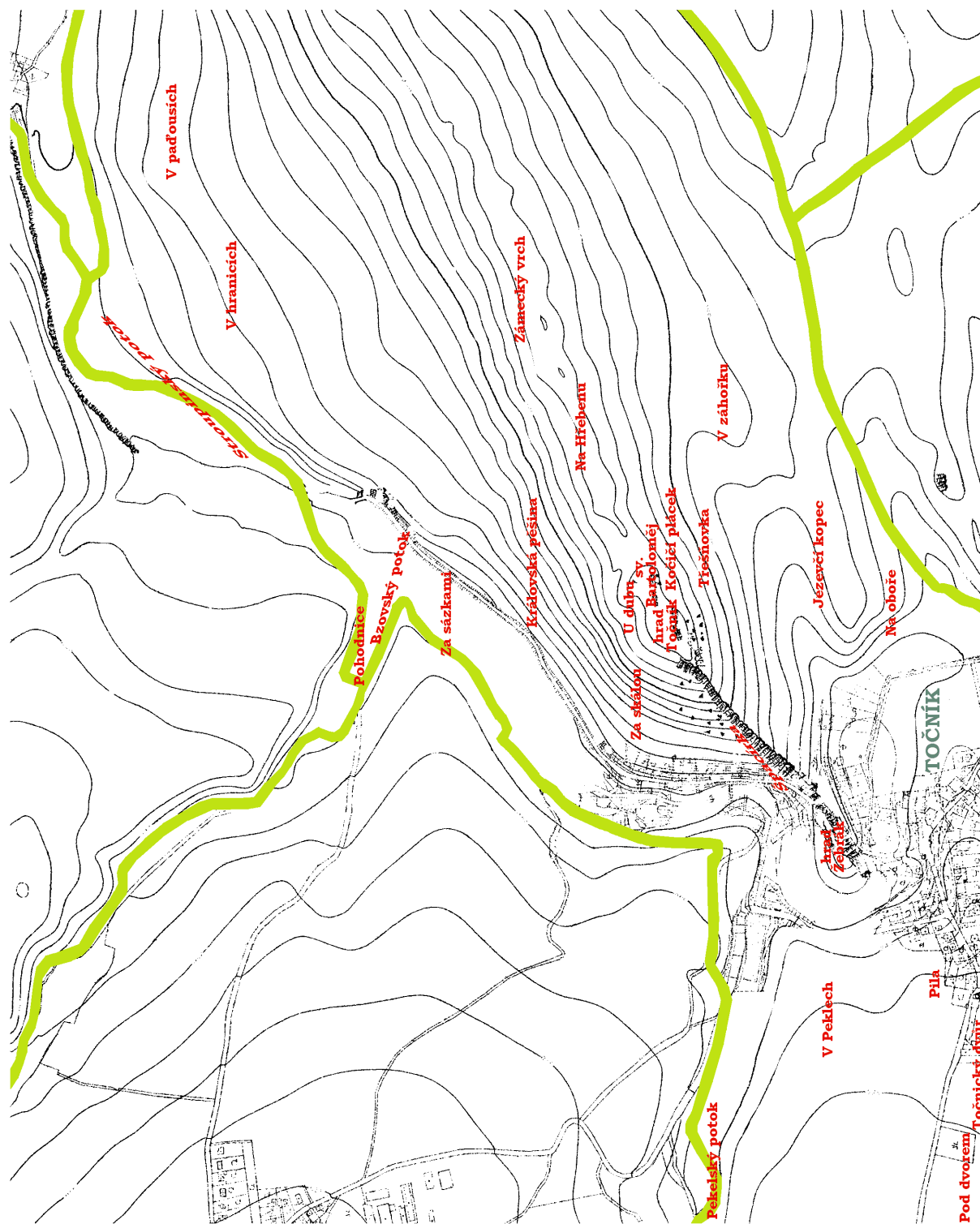
¹² Libuše Olivová-Nezbedová, *Pomístní jména v Čechách*, s. 262.

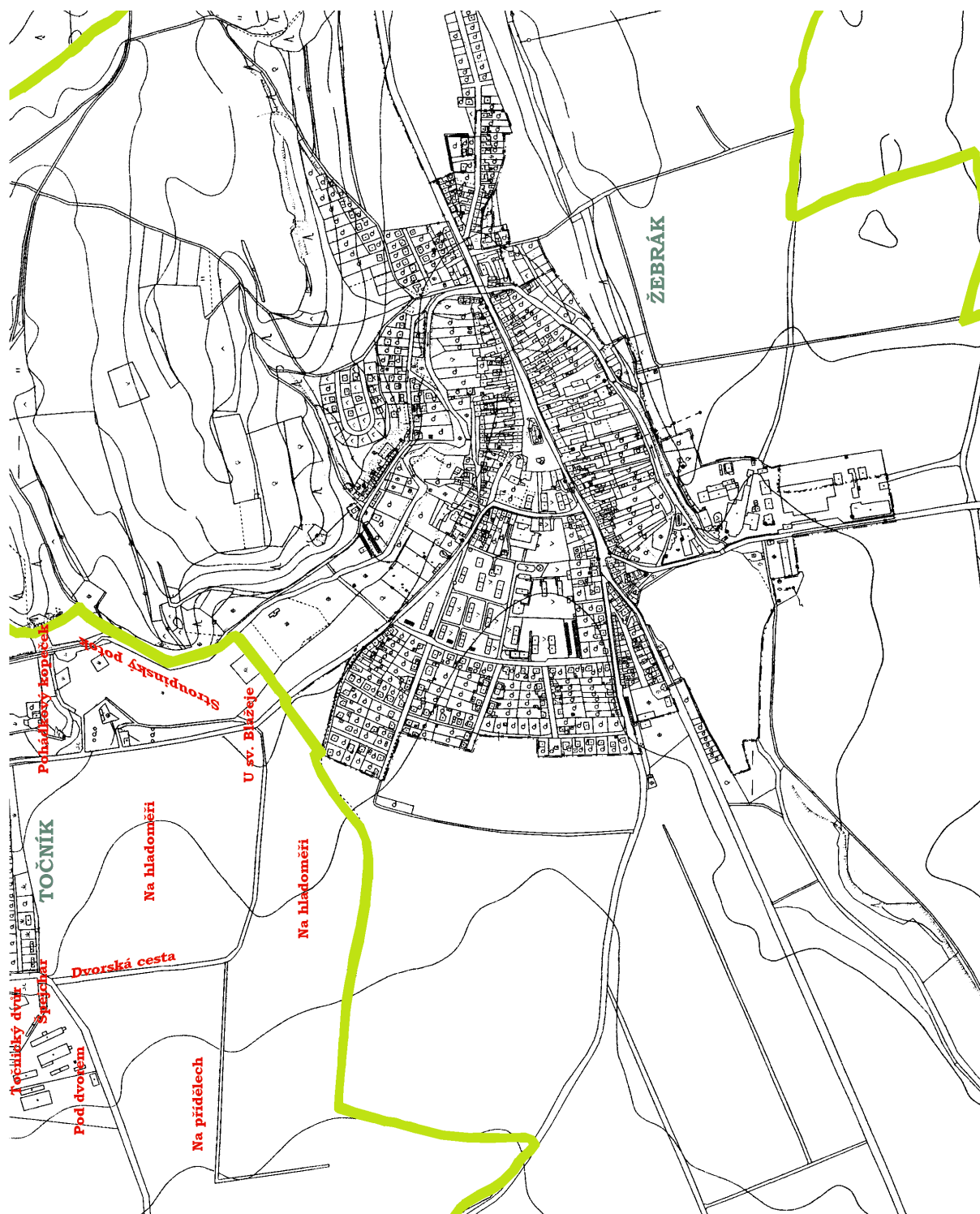
¹³ August Sedláček, *Hrady a zámky*, s. 152. (CD-ROM)

¹⁴ Milan Buben, *Encyklopedie heraldiky*, Libri, Praha 1994, s. 249.

seznam pomístních jmen

1/ Bradačovna	47/ Rošoška
2/ Cihelna	48/ Stará cesta
3/ Dvorská cesta	49/ Starý mlýn
4/ Dvorský potůček	50/ Starý most
5/ Jezevčí kopec	51/ Statek
6/ Jezírko na Zámku	52/ Stroupiny
7/ Ke dvoru	53/ Svatý Bartoloměj
8/ Ke Statku	54/ Šlejferna
9/ Kocanda	55/ Špacírka
10/ Kočičí plácek	56/ Špejchar
11/ Královská cesta	57/ Švestkovna
12/ Lajtovna	58/ Točnický dvůr
13/ Lesovna	59/ Točník
14/ Malé škarpy	60/ Třešnovka
15/ Masárna	61/ U cihelny
16/ Na Americe	62/ U Čápů
17/ Na hladoměři	63/ U dubu
18/ Na Hoferně	64/ U hruštičky
19/ Na Hřebenu	65/ U kapličky
20/ Na Jezevčíku	66/ U Perglů
21/ Na Loškovsku	67/ U Pilařů
22/ Na oboře	68/ U Sojků
23/ Na pastorni	69/ U Srpů
24/ Na Přeslovským	70/ U Stroupína
25/ Na přidělech	71/ U svatého Blažeje
26/ Na rybníce	72/ U Thierlů
27/ Na škarpe	73/ U vodárny
28/ Na štěpnici	74/ U vrátnice
29/ Na Zámeckém vrchu	75/ V dlouhých alejích
30/ Na Židovně	76/ V hranicích
31/ Nový mlýn	77/ V pad'ousích
32/ Ovčín	78/ V Peklech
33/ Pekelský potok	79/ V topolích
34/ Peklo	80/ V Záhořku
35/ Pila	81/ Ve hlinovce
36/ Pivovar	82/ Ve mlejně
37/ Pod dvorem	83/ Velké škarpy
38/ Pod hrází	84/ Vila
39/ Pod Opýšem	85/ Višňovka
40/ Pod Točníkem	86/ Za kovárnou
41/ Pod Zámeckým vrchem	87/ Za sázkama
42/ Pohádkový kopeček	88/ Za skálou
43/ Pohodnice	89/ Zadní Peklo
44/ Prostřední mez	90/ Zámecký vrch
45/ Před skálou	91/ Zámek
46/ Přední peklo	92/ Žebrák

pomístní jméno:	Bradačovna	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	vršek s domy		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se používá pro dva domy (č.p. 49 a 12) na okraji obce Točnick, stojící podél silnice do města Žebrák. Nazvány jsou podle domu č.p. 49, ve kterém bydlel Josef Bradáč. Pojmenování se vztahuje nejen na domy, ale také malý vršek, na kterém zmiňované stavby stojí.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *Bradačovna* vzniklo odvozením od jména *Bradáč*, připojením sufixu *-(ov)na*, přičemž došlo ke změně *á → a*. Příjmení *Bradáč* ve významu vousáč vzniklo z apelativa *brada*. Toto slovo, které vzniklo z psl. *borda*, ve staroslověnětině znamenalo vousy. Jeho základ je v ie. slově *bhardh*, odvozeném zřejmě ze slova *bhar* (hrot, štetina).

pomístní jméno:	Cihelna (Na cihelně)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Nerosty: lomy, vápenice, sklárství, pískovny, hliniště, cihlářství...		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Na místě dnešního rodinného domu č.p. 30 stávala dříve cihelna. Ta byla součástí točnického panství, vznikla v 18. století a její funkce zanikla zřejmě někdy kolem roku 1919, kdy byla přidělena legionáři Novákovi. Pamětníci ovšem uvádějí, že se v ní ještě po 1. světové válce vyráběly cihly.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Substantivum *cihelna* vzniklo odvozením od slova *cihla*, připojením sufixu *-na*, přičemž bylo vloženo - e - . Slovo *cihla* vzniklo ze střhn. slova *ziegel*, to z lat. *tēgula*, které je odvozeno od slovesa *tegere* (krýt).

pomístní jméno:	Dvorská cesta	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	cesta		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské // Lidská díla / Cesty		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Dvorská cesta je dalším pojmenováním aleje, která se táhne od křížku sv. Blažeje (u města Žebrák) k Točnickému dvoru. Cestě se říká také „Ke dvoru“ nebo „Ke statku“.

Pojmenování je tvořeno vztahovým adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *dvorský* vzniklo odvozením od slova *dvůr*, připojením sufixu – ský, přičemž došlo ke změně ů→o. Slovo *dvůr* vzniklo ze stč. *dvór*, jež pochází u psl. *dvъrbъ*, a to z ie. *dhurr* ve významu dveře. Slovo *cesta* je nejspíše odvozeno od slova *čestiti*, což znamená čistit nebo klestit.

pomístní jméno:	Dvorský potůček	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	potok		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské // Země / Vody		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Tento potůček protéká kolem Dvorské cesty až k Točnickému dvoru.

Pojmenování je tvořeno vztahovým adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *dvorský* viz výše. Slovo *potůček* vzniklo odvozením od slova *potok*, připojením deminutivního sufixu –ek, přičemž došlo ke změně o→ů, k→č. Slovo *potok* vzniklo z předložky *po-* a slovesa *téci* – z psl. základu *tek-* a střidy e→o. Slovo *téct* vzniklo z psl. *tekti* a to z ie. *tekʰ* (běžet, téci).

pomístní jméno:	Jezevčí kopec	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	kopec		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Zvířectvo / Volně žijící savci, ptáci, obojživelníci a plazi, ryby, hmyz // Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na kopec nacházející se těsně pod Zámeckým vrchem, jižně od hradu Točník. Lidový výklad pomístního jména se opírá o výskyt jezevců v této oblasti. Vysvětlení se jeví jako pravděpodobné, neboť jde o území někdejšího Přemyslovského loveckého hvozdu, v němž je doložena hojnost zvěře.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *jezevčí* vzniklo odvozením od substantiva *jezevec*, připojením sufixu –í, přičemž došlo ke změně c→č. Slovo *jezevec* vzniklo z psl. slova *ѣзвѣць*, které bylo odvozeno od slova *ѣзва* (jizva ve významu trhlina), čili jezevec jako „zvíře žijící v noře“. Slovo *kopec* vzniklo ze stč. *kop* (hora), což byl mužský tvar ke slovu *kopa* (hromada nakopané země). Psl. slovo *kopa* bylo odvozeno ze slovesa *kopat* (v původním významu znamenalo obdělávat půdu).

pomístní jméno:	Jezírko na Zámku	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
------------------------	-------------------------	----------------------	--------------------------------

druh:	jezířko
forma pojmenování:	přímé, víceslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa
třídění dle Šmilauera:	Země / Vody // Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně

Toto pomístní jméno označuje jezírko, které leží po levé straně mostu hradu Točnick. Jezírko je ledovcového původu a až do roku 1530 bylo jediným zdrojem pitné vody pro hrad.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu, primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *jezířko* vzniklo odvozením od slova *jezero*, připojením deminutivního sufixu *-ko*, přičemž došlo ke změně *e→í*. Slovo *jezero* vzniklo z psl. *ezero*, a to z ie. *eġ-ero*, které bylo odvozeno od *eġh* (jez). Substantivum *zámek* bylo převzato z německého *Schloss* – v němčině má slovo také dva významy (šlechtické sídlo/zamykací zařízení). Zámek tedy znamenal uzavřenou, opevněnou budovu. Slovo tedy mělo stejný význam jako slovo hrad a historie rozdíl termínů často nerozlišovala.

omístní jméno:	Ke dvoru	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	cesta		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Tato cesta byla původní hlavní cestou od města Žebráku k Točnickému dvoru (statku) v době, kdy ještě neexistovala samostatná obec Točnick, ale jednalo se pouze o podhradí hradu Žebráku. Točnický dvůr, který byl středem točnického panství, vznikl v 16. století – v době, kdy měli hrad Točnick v držení Lobkovicové. Cesta začíná za městem Žebrákem u křížku sv. Blažeje a prochází kolem pole. Její název vychází právě z pojmenování místa, kam směřuje. Obyvatelé Točnicku používají oba názvy.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v dativu. Předložka *k* vznikla z psl. *къ*, které nelze jednoznačně vyložit. Slovo *dvůr* vzniklo ze stč. *dvór*, jež pochází z psl. *dvъrbъ*, a to z ie. *dhur* ve významu dveře. Slovo dvůr se slovem dveře úzce souvisí. Dveře označují to, čím se zavírá a dveře to, co je uzavřeno.

omístní jméno:	Ke Statku	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	cesta		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:			

užívá se všeobecně

Viz vysvětlení u předchozí tabulky.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v dativu. Slovo *statek* mělo ve staročestíně jiný význam než dnes – označovalo zboží, majetek, moc, podporu, zisk nebo podstatu. Psl. slovo *statъkъ* je odvozeno od *stati*. Zřejmě označovalo „něco stálého, pevného, užitečného“.

pomístní jméno:	Kocanda	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Obchod		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje k domu č.p. 2, ve kterém se v současnosti nachází hostinec U krále Václava IV. Původní Kocanda byla budova pocházející již z doby Václava IV., která patřila k Točnickému dvoru a sloužila jako skladiště. Pokud se obchodníkům nepodařilo prodat své zboží, nechávali si je zde do příštího trhu.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *Kocanda* pochází zřejmě z němčiny a používalo se ve významu „domky postavené mimo obec“ nebo „hospoda na samotě“.

pomístní jméno:	Kočičí plácek	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	místo u cesty		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Zvířectvo / Zvířata domácí // Obecné vztahy a vlastnosti / Místo		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Název se vztahuje na půlkruhový travnatý prostor ohraničený stromy, u cesty vedoucí od parkoviště správy hradu Točnick k západní bráně. Pojmenování je motivováno skutečností, že plácek slouží jako místo posledního odpočinku koček, které pošly na hradě Točnicku. Kočky se zde začaly pohrbívat přibližně před osmi lety, pojmenování pochází zřejmě z té doby.

Pojmenování je tvořeno vztahovým adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *kočičí* vzniklo odvozením od slova *kočka*. K základu *kočk-* byl přidán sufix *-í*, přičemž došlo k přidání vkladného *-i-* a ke změně *k → č*. Slovo *kočka* vzniklo z ps. *kotъka*, což bylo odvozeno od *kotъ* – nejspíše vychází z pozdnělat. *cattus*, které bývá považováno za výpůjčku z nubijského *kadis* – kočka byla ochočena v Egyptě a do Evropy se dostala keltským nebo latinským prostřednictvím. Deminutivum *plácek* vzniklo odvozením od slova *plac*, připojením sufixu *-ek*, přičemž došlo ke změně *a → á*. Slovo *plac* jsme převzali

z německého *Plazt* přes starofrancouzské *place* (=místo, prostor, náměstí) z lat. *platea*, z řec *plateia*.

pomístní jméno:	Královská cesta	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh objektu	úzká pěšina vedoucí lesem		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Majetek královský a císařský // Člověk / Lidská díla / Cesty		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování označuje úzkou lesní pěšinu začínající u silnice směřující na Křivoklát, která vede od úpatí skály až k hradu Točnick. Přívlastek *královská* získala cesta proto, že vedla na královský hrad Točnick; není zcela zřejmé, zda se jedná o původní hlavní přístupovou cestu nebo pouze o jednu z cest na hrad. Tvzení, že se jednalo o hlavní cestu podporuje fakt, že navazovala na královskou cestu Zbiroh-Křivoklát. Podle jiného názoru však hlavní cesta vedla po hřebenu Zámeckého vrchu z obce Hředle. Toto tvzení se opírá o skutečnost, že v místě této cesty je za hřebenem přerušen křemencový val. Ten byl překopán zřejmě při výstavbě cesty při vzniku hradu a vznikl tak první fortifikační článek opevnění.

Pojmenování je tvořeno vztahovým adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *královský* vzniklo odvozením od substantiva *král*, připojením sufixu *-(ov)ský*, což je rozšířená varianta koncovky *sk/ý/“*, která vyjadřovala přívlastnění ve starších dobách. „V novější době se tímto způsobem pomístní jména netvoří.“¹⁵ Slovo *král* vzniklo ze slova *korlb* (podle panovníka Karla Velikého). Slovo *cesta* je nejspíše odvozeno od slova *cěstiti*, což znamená čistit nebo klestit.

pomístní jméno:	Lajtovna	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Lajtovnou je označováno místo, kde nyní stojí dům č.p. 54. Označuje se také jako „Vrátnice“. V domě, který zde stál dříve, bydlel hajný jménem Lajt.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *lajtovna* vzniklo odvozením od příjmení *Lajt*, připojením sufixu *-(ov)na*. Příjmení *Lajt* může být obdobou příjmení *Leit*. Toto příjmení vzniklo z něm. apelativa *Laite* (stráž).

pomístní jméno:	Lesovna	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
------------------------	----------------	----------------------	---------------------------------

¹⁵ Libuše Olivová-Nezbedová, Pomístní jména v Čechách, s. 66.

druh: dům

forma pojmenování: přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se užívá pro dům č.p. 17, kde bydlela kolem roku 1924 průvodkyně na hradě Točnicku Marie Šlapáková, vdova po hajném.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *lesovna* vzniklo odvozením od slova *les*, připojením sufixu *-(ov)na*. Slovo *les* vzniklo z psl. *lěsz*, jež nemá jednoznačný výklad. Nejčastěji bývá spojováno s stangl. *lās* (pastvina, louka) nebo stsas. *laes* (údolí). Obě možnosti však nejsou zcela prokazatelné.

pomístní jméno: Malé škarpy

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: sady

forma pojmenování: přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Obecné vztahy a vlastnosti / Velikost, množství... // Země / Vhloubené tvary

rozšíření PJ: neužívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje na sady u Hoferny. Název získaly pravděpodobně dle okolního terénu.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *malý* vzniklo z psl. *malъ*, a to z ie. *(s)mēlo* (malý). Slovo *škarpa* vzniklo z it. *scarpa* a to asi z germ. *skrap-*, *skarp-* zřejmě ve významu příkrý, srázný.

pomístní jméno: Masárna

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: vršek

forma pojmenování: přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé zřejmě z vlastního jména - antroponyma

třídění dle Šmilauera: Nejasné jméno

rozšíření PJ: již se neužívá

Pojmenování se vztahuje k malému návrší pod silnicí u domu č.p. 13. Motivaci pojmenování se mi bohužel nepodařilo zjistit. Jméno je zřejmě odvozeno od blíže neurčeného příjmení či přezdívký.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *masárna* vzniklo odvozením od slova či jména se základem *mas-*, připojením sufixu *-árna*.

pomístní jméno:	Na Americe (Amerika)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	kopec		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména – toponyma		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Vzdálenost nebo velikost		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje k zalesněnému vrchu za Jezevčím kopcem, kde se v minulosti nacházelo popraviště. Podle lidového výkladu je pojmenování motivováno vzdáleností či velikostí. Kopec je na hranici mezi obcemi Žebrák i Točnick, v poměrně značné vzdálenosti od obou.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Předložka *na* vznikla z ie. *nō*, což je varianta k *anō* (na, nad, nahoru). Název *Amerika* je odvozen od vlastního jména cestovatele Ameriga Vespuci (1451-1512). Pojmenování *Amerika* vytvořil roku 1507 M. Waldseemüller z křestního jména *Amerigo* (z lat. *Emericus*); analogicky byl připojen sufix *-ica* podle *Africa*. Toto pojmenování je velmi časté, většinou je jím vyjadřována vzdálenost.

pomístní jméno:	Na hladoměři	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Země / Kulturní půda: obecně		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Název označuje pole ležící severovýchodně od Točnického dvora, těsně s ním sousedící. Podle lidového výkladu bylo toto pole „průměrné“, tzn., že podle úrody na tomto poli se posuzovala úroda celkově. (Měřila se jím úroda, a tedy i „hlad“.)

Pojmenování je složeno z primární předložky a substantiva, které je vzniklo skládáním (kompozicí) ze substantiva *hlad* a verba *měřit*. Jde o vlastní složeninu determinací (předmětnou) s konektem -o-. Substantivum *hlad* vzniklo ze stsl. *gladъ*, a to z psl. *goldъ*, jež souvisí s psl. *žьlděti* (toužit po něčem). Kromě tohoto výkladu existuje ještě novější teorie, která vychází z významu bodavá, svíravá bolest a slovo *hlad* spojuje s ie. *g^hel-* (píchat). Sloveso *měřit* pochází z psl. *měra*, které bylo odvozeno z ie. *mē-* (měřit).

pomístní jméno:	Na Hoferně (Na Ofeně, Hoferna)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:			

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje na dům č.p. 3 stojící vedle Kocandy – stejně jako ona patřil k Točnickému panství. Dnes je tento obytný dům spojen s dalším domem.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *hofer* vzniklo odvozením od německého slova *Hofherr* (odvozeno z něm. *Hof* = dvůr, v původním významu „pán domu“, přeneseně pak „držitel menší usedlosti“), připojením sufixu –na.

pomístní jméno: Na Hřebenu (Hřeben) **katastr obce:** Točník (Středočeský/Beroun)

druh: hřeben kopce

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Obecné vztahy a vlastnosti / Tvar a jiné vlastnosti metaforicky

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Toto pojmenování označuje cestu táhnoucí se po zalesněném hřebenu Zámeckého vrchu od hradu Točník do obce Hředle. Zřejmě v těchto místech je možné lokalizovat původní cestu na hrad.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *hřeben* vzniklo z psl. *greby*, které bylo odvozeno od slovesa *grebti* (hrabat, škrábat).

pomístní jméno: Na Jezevčíku **katastr obce:** Točník (Středočeský/Beroun)

druh: stráň

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)

třídění dle Šmilauera: Zvířectvo / Volně žijící savci, ptáci, obojživelníci a plazi, ryby, hmyz

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Toto pojmenování se užívá pro stráň Jezevčího kopce nad nejnižší položeným parkovištěm hradu Točník. V dřívějších dobách zde bývalo pole – název je motivován místem, kde se zmiňované pole nacházelo.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Deminutivum *jezevčík* vzniklo odvozením od slova *jezevec* pomocí sufixu –ík, přičemž došlo k vypuštění -e- a změně c → č. Slovo *jezevec* vzniklo z psl. slova *ѣзвѣць*, které bylo odvozeno od slova *ѣзва* (jizva ve významu trhlina), čili jezevec jako „zvíře žijící v noře“.

pomístní jméno: Na Lošovsku **katastr obce:** Točník (Středočeský/Beroun)

druh: pole

forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně

Pole, jehož původním majitelem byl pan Lošek, leží západně od města Žebrák a zčásti zasahuje do katastru obce Točnick.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Název *Lošovsko* vznikl odvozením od příjmení *Loška*. K němu byl připojen sufix *-(ov)sko*. Tento sufix se vyskytuje jen zřídka a většinou se jedná o vyjádření majetnického vztahu.¹⁶ (Pole patřilo panu Loškovi). Příjmení *Loška* je zdobnělinou k příjmení *Loš*, které vzniklo buď z osobního jména (rodného nebo křestního) začínajících na *Lo-*, nebo z německého slova *Loch* ve významu sklep nebo jáma.

pomístní jméno:	Na oboře	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Rostlinstvo / Porosty		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pole pod hradem Točnickem (za domem č.p. 16) vzniklo vymýcením lesa. Hrad Točnick byl dříve obklopen Přemyslovským loveckým hvozdem, který byl na mnoha místech vymýcen a přeměněn na pole. Pojmenování získal podle někdejší obory.

Pojmenování je tvořeno z primární předložky a substantiva v lokálu. Slova *obora* se ve staročeštině používalo ve významu ohrada, obora nebo celek. Pocházelo z psl. *ob(v)ora* / *ob(v)orъ*, které je odvozeno od slovesa *ob(v)erti* (ohradit).

pomístní jméno:	Na pastorni (Na pastouni, Na pěstouni)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Rostlinstvo / Pěstění rostlin / Pastviny		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se vztahuje na pole za Točnickým dvorem směrem k Opyši. Jméno je pravděpodobně spojeno se slovem pastýř (dříve bylo v obci chováno množství ovcí). Ovčín stával právě v Točnickém dvoře.

¹⁶ Libuše Olivová-Nezbedová, Pomístní jména v Čechách, s. 64.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *pastorna* snad souvisí se slovem *pastor* (pastýř), v tom případě by vzniklo odvozením – připojením sufixu –na. České slovo *pastor* pochází z lat. *pāstor* téhož významu, a to ze slovesa *pāscere* (pást).

pomístní jméno:	Na Přeslovském	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole a louky		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména – antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na pole a louky za domem č.p. 19. Na tomto místě stávala v minulosti hájovna. Pojmenování je motivováno zřejmě jménem některého z hajných, kteří zde bydleli.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Adjektivum *Přeslovský* vzniklo odvozením od příjmení *Přesl*, připojením rozšířeného sufixu –(ov)ský. Příjmení *Přesl* by mohlo být obdobou jména *Presl* (to vzniklo z nářeční podoby místního jména Vratislav – německy Breslau) nebo zkrácením příjmení *Přeslička*, které vzniklo z apelativa *přeslice*.

pomístní jméno:	Na přídělech	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Právní poměry, hlavně způsob získávání půdy		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování označuje pole ležící severně od Točnického dvora, které bylo rozděleno a jeho části přidělovány během první pozemkové reformy roku 1919.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *příděl* bylo odvozeno od slovesa *přidělit*, oddělením sufixu –it (konverze), přičemž došlo ke změně i→í. Sloveso *přidělit* vzniklo odvozením (prefixací) od slovesa *dělit*, připojením prefixu při-. Sloveso *dělit* je odvozeno od stsl. slova *děľъ*, jenž vzniklo z ie. *dai-* (dělit).

pomístní jméno:	Na rybníce	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		

třídění dle Šmilauera: Země / Vody

rozšíření PJ: neužívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje k poli rozkládající se kolem Stroupinského potoka od Bradačovny až ke Starému mlýnu. Svůj název získal podle rybníka, který se dříve nacházel u Starého mlýna, a po němž zbyla již jen hráz.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *rybník* vzniklo odvozením od slova *ryba*, připojením sufixu –ník k základu ryb-. Psl. slovo *ryba* je ve svém původu nejasné. Jedná se o inovaci ie. výrazů pro rybu (např. něm. *Fisch*, lat. *piscis*).

pomístní jméno: Na škarpě
(Na škarpech)

katastr obce: Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: pole

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Země / Vhloubené tvary

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje na pole, které bylo v obci vedle špejcharu až do dvacátých let 20. století. Původně bylo na okraji vsi. Po první světové válce se na jeho místě začaly stavět domy a pole zaniklo. Jménem „Škarpa“ se označovalo návrší s ovocným sadem, který byl nedaleko obecní váhy.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Hovorové slovo *škarpa* vzniklo z it. *scarpa*, a to asi z germ. *skrap-*, *skarp-* zřejmě ve významu příkrý, srázný. Používá se buď tvaru se slovem *škarpa* v singuláru (Na škarpě) nebo v plurálu s nespisovným zakončením (Na škarpech). K jevu, kdy se v PJ u substantiv dnes náležejících ke skloňovacímu typu žena objevuje v lokálu plurálová koncovka –ech, dochází z různých důvodů. J. Matúšová uvádí tyto příčiny: 1) vyrovnávání pádových tvarů různých skloňovacích typů 2) existence starší rodově odlišné varianty 3) zachovávání historických koncovek substantiv v pomístních jménech 4) chápání substantiva v PJ jako pomnožného.¹⁷ V tomto případě se jedná zřejmě o napodobení singulárového tvaru „Na škarpě“.

pomístní jméno: Na štěpnici

katastr obce: Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: pole

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Rostlinstvo / Pěstění rostlin / Zahrady, vinice, chmelnice

rozšíření PJ: již se neužívá

¹⁷ Jana Matúšová, Poznámka k morfologii pomístních jmen, in: Naš řeč, roč. 74, č. 57, Praha 1991, s. 69-74.

Pole Na štěpnici se nacházelo za špejcharem (parcela č. 26). Lze předpokládat, že pojmenování bylo motivováno výskytem štěpnice (ovocná zahrada, převážně jabloňová) nebo jiné zahrady v bezprostřední blízkosti pole.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Substantivum *štěpnice* vzniklo odvozením od slova *štěp*, připojením sufixu *–nice*. Štěp je ovocný strom vypěstovaný roubováním. Slovo má stejný základ jako sloveso *štípat*. To vzniklo z psl. slovesa *ščipati*, a to z ie. *skei-p-* (řezat, oddělovat).

pomístní jméno:	Na Zámeckém vrchu	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	nejvyšší bod Zámeckého vrchu		
forma pojmenování:	Přímé, víceslovné, předložkové pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské // Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Jméno místa se vztahuje k nejvyššímu bodu Zámeckého vrchu, který leží 452 m n.m.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou, adjektivem a substantivem v lokálu. Slovo *zámecký* vzniklo odvozením od slova *zámek*, připojením sufixu *–ský*. Zde došlo ke změně *k+s = c*. Substantivum *zámek* bylo přejato z německého *Schloss* – v němčině má slovo také dva významy (šlechtické sídlo/zamykací zařízení). Slovo *zámek* (ve významu „uzavřená, opevněná budovu“) začalo postupně vytlačovat slovo *hrad*, ale „*ještě v druhé polovině 15. století v pramenech oba výrazy nacházíme jako synonyma*“.¹⁸ Proto se také vrchu říká Zámecký, ačkoli na něm byl postaven hrad a nikoliv zámek. Slovo *vrch* vzniklo z psl. *vrъchъ*, a to z ie. *uers* (vyvýšenina).

pomístní jméno:	Na Židovně (Židovna)	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	dům / pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Existují dva lidové výklady původu jména: první se odvozuje od v těchto místech žijícího Žida Ábelese (jeho rodina pocházející z Tlustice patřila k předním rodinám židovské obce hořovické, žádný z jejích členů však nepřežil holocaust); druhý tvrdí, že název Na židovně se původně používal pro malý obchod na návsi (č.p. 13), v němž prodával pan Thierl. Když obchod zanikl, název se přenesl na nový dům p. Nezbedové (č.p. 6), která je dcerou pana Thierla. Pojmenování bylo také používáno pro pole, které dnes již neexistuje.

¹⁸ Josef Macek, Česká středověká šlechta, Praha 1996, s. 97.

Slovo *Židovna* vzniklo odvozením od slova *Žid*, přidáním sufixu *–(ov)na*. Slovo *Žid* bylo přejato z lat. *iudaeus*, zřejmě přes staroit. *giudio*. Lat. slovo *iudaeus* bylo přejato přes řec. *Iudaíos* z hebr. *j^čhūdah* (oslavený).

pomístní jméno:	Nový mlýn	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	bývalý mlýn		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Stáří // Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se používalo dříve pro druhý, novější mlýn (č.p. 21) v Točnicku, kterému se říká také „U Srpů“ nebo „U Pilařů“. Přívlastek „nový“ získal ve srovnání se starším mlýnem „U Sojků“.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *nový* vzniklo z psl. *novъ*, které pochází z ie. *neuo-* téhož významu. Psl. slovo *mъlinъ* bylo přejato přes sthn. *mulīn*, z pozdnělat. slova *molīna* – to bylo odvozeno od lat. slovesa *molere* (mlít).

pomístní jméno:	Ovčín	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	budova		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Domácí zvířata		
rozšíření PJ	užívá se všeobecně		

Pojmenování označuje budovu obdélného půdorysu, která stojí v Točnickém dvoře, a která sloužila jako ovčín. Chov ovcí je v točnickém dvoře doložen již k roku 1768. Lze proto předpokládat, že pojmenování vzniklo právě v té době a udrželo se dodnes. (Některé prameny uvádějí, že koncem 18. století zde bylo chováno přes 1500 ovcí.)

Substantivum *ovčín* vzniklo odvozením od slova *ovce*, připojením sufixu *–ín* k základu *ovc-*, přičemž došlo ke změně *c* → *č*. Slovo *ovce* má původ v psl. *ovъca*, které vzniklo z ie. *ouikā*, což bylo deminutivum od slova *oui* (ovce).

pomístní jméno:	Pekelský potok	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	potok		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti /Hodnocení, povaha // Země / Vody		

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

O přívlastek *Pekelský* se zasloužilo území, kterým potok protéká, a které se nazývá Peklo. To získalo svůj název podle ponurosti místa.

Adjektivum *pekelský* vzniklo odvozením od slova *peklo*. K základu *pekl-* byl připojen sufix *-ský*, přičemž bylo vloženo *-e-*. Substantivum *peklo* má základ v stsl. slově *pekъlъ* (smůla, dehet) z ie. *pik* se stejným významem. Tento význam se vytvořil na základě představy, že hříšníci se v pekle vaří ve vroucí smůle. Slovo *potok* vzniklo z předložky *po-* a slovesa *téci* – z psl. základu *tek-* a střidy *e→o*. Slovo *téct* vzniklo z psl. *tekti* a to z ie. *tekʷ* (bžet, téci).

pomístní jméno:	Peklo	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	rybník		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti /Hodnocení, povaha		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na rybník u silnice na Bzovou. Pod hradem Žebrákem byla v obci Točnick dříve soustava rybníků. Ty byly však postupně zaváženy a do dnešní doby se zachoval pouze jediný. Jeho název je zřejmě odvozen, stejně jako *Pekelský* potok, od krajiny, ve které se nachází, a které se říká právě Peklo nebo V Peklech. Slovo *peklo* viz výše.

pomístní jméno:	Pila	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	areál pily		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Rostliny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Areál pily Dřevotoč se nachází vedle Točnického dvora (jedná se o poslední budovu v obci).

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo má původ v psl. *pila*, což je nejspíš výpůjčka ze sthn. slova *fila*. Jeho původ je však nejistý.

pomístní jméno:	Pivovar	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	budova č.p. 1		
forma pojmenování:			

přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská práce / Kulturní rostliny, jejich zpracování

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje k budově č.p. 1, dříve sídla pivovaru. V současné době je zde situován obecní úřad, kavárna a soukromé byty. V 18. století byl v obci Točnick založen pivovar, který patřil k Točnickému panství. Pojmenování se udrželo od založení pivovaru v 18. století až dodnes, přestože pivovar byl na počátku 20. století zrušen.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *pivovar* je determinací, předmětná složenina, která vznikla kompozicí substantiva *pivo* a deverbativního substantiva *var*. Slovo *var* vzniklo ze slovesa *vařit*, oddělením sufixu *-it* (konverze), přičemž došlo ke změně ř→r. Psl. slovo *pivo* je odvozeno od *piti*, což původně označovalo vše, co sloužilo k pití. Slovo *vařit* vzniklo z psl. *variti*, které bylo kauzativem k *vřeti* – to vzniklo z ie. *uer*, což znamená pálit nebo hořet.

pomístní jméno: Pod dvorem **katastr obce:** Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: pole

forma pojmenování: nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování „Pod dvorem“ se používá pro pole, která se nalézají za Točnickým dvorem směrem k lesu, západně od obce. Svůj název mohlo pole získat podle svého umístění, jako nejasná se však jeví předložka „pod“. Pojmenování mohlo určitým způsobem souviset s tamějšími podzemními zdroji vody. Ty by mohly mít právě vliv na použití předložky.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Předložka *pod* vznikla z prefixu *po-*, který má původ v ie. (*a*)*po* (od, pryč) nebo v ie. *upo* (pod, přes) a druhou částí bylo ie. *dhē* (položít). Substantivum *dvůr* vzniklo ze stč. *dvór*, jež pochází u psl. *dvorb*, a to z ie. *dhur* ve významu dveře.

pomístní jméno: Pod hrází **katastr obce:** Točnick
(Podhrází) (Středočeský/Beroun)

druh: část obce

forma pojmenování: nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Země / Vody

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje k místu na okraji obce (směrem na Březovou), kde se v minulosti nacházel rybník. Nejdříve zde bydlel hrázný a hlídač rybníka, následně pohodný.

Rybník byl později zavezen a zbyla z něj pouze hráz. Na tomto místě stojí také autobusová zastávka nesoucí stejný název.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Slovo *hráz* vzniklo z ps. *gord'ь* (ohrazené sídliště, a to z ie. *ghordho* (ohrazené místo).

pomístní jméno:	Pod Opýšem	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Země / Svahy		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování označuje pole nacházející se severozápadně od obce Točník (za domem č.p. 19), směrem k obci Bzová. Rozkládá se pod dlouhým svahem o dvou vrcholech, z nichž jedním je Opyš (druhý vrchol je nazýván Holým vrchem). Pod svahem stojí hájovna, která nese stejný název. Používají se spíše různé zkomoleniny tohoto slova, jako je Obyš nebo Obýš.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Slovo *opyš* můžeme opsat jako „nejzazší část hřebenu“ nebo „sklánějící se výběžek návrší“.

pomístní jméno:	Pod Točníkem	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	rozcestí		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Vlastní jména sídlišť, existujících i neexistujících		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Rozcestí „Pod Točníkem“ je situováno pod hradem, na křižovatce spojnic vedoucích na Křivoklát a do Žebráka. Je zde umístěn turistický ukazatel.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Je nanejvýš pravděpodobné, že se jedná o motivaci slovem *točenice*. Viz historie obce Točník. Slovo *Točník* vzniklo odvozením, připojením sufixu -ík k základu *točen-*, přičemž bylo vypuštěno -e-. Slovo *točenice* vzniklo ze slovesa *točený*, připojením sufixu -ice k základu *točen-*. Adjektivum *točený* vzniklo ze slovesa *točit*, připojením sufixu -ný k základu *toč-*. Ps. sloveso *točiti* je kauzativum k *tekti* (téci) – znamená tedy „způsobovat, že něco teče, běží“. Sloveso *tekti* vzniklo z ie. *tek^u* (bžet, téci).

pomístní jméno:	Pod Zámeckým vrchem	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:			

pole

forma pojmenování:	Nepřímé, víceslovné, předložkové pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské // Země / Terénní formy / vyvýšeniny
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně

Pole ležící severovýchodně od obce získalo své jméno podle polohy pod Zámeckým vrchem.

Jeho pojmenování je tvořeno primární předložkou, adjektivem a substantivem v instrumentálu. Adjektivum *zámecký* vzniklo odvozením od slova *zámek*, připojením sufixu -ský, přičemž došlo ke změně $k + s = c$. Slovo *zámek* (ve významu „uzavřená, opevněná budova“) začalo postupně vytlačovat slovo *hrad*, ale „*ještě v druhé polovině 15. století v pramenech oba výrazy nacházíme jako synonyma*“.¹⁹ Proto se také vrchu říká Zámecký, ačkoli na něm byl postaven hrad a nikoliv zámek. Slovo *vrch* vzniklo z psl. *vrъchъ*, a to z ie. *u̯ers* (vyvýšenina).

pomístní jméno:	Pohádkový kopeček	katastr obce:	Točnín (Středočeský/Beroun)
druh:	kopec		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Hodnocení, povaha // Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Kopec za domem č.p. 30, který byl původně hrází rybníka, pojmenovali děti z obce, které si u něj hrávaly. Lze předpokládat, že stáří tohoto pojmenování je přibližně 6 let.

Adjektivum *pohádkový* vzniklo odvozením od substantiva *pohádka*, připojením sufixu -ový k základu *pohádk-*. Substantivum *pohádka* ve staročestíně znamenalo spor, smyšlenku nebo hádanku. Dnešní význam vznikl zřejmě v době obrození. Deminutivum *kopeček* vzniklo odvozením ze slova *kopec*, připojením sufixu -ek, přičemž došlo ke změně $c \rightarrow \check{c}$. Substantivum *kopec* bylo odvozeno od stč. *kop* (hora), což je mužský tvar ke *kopa* (hromada nakopané země).

pomístní jméno:	Pohodnice	katastr obce:	Točnín (Středočeský/Beroun)
druh:	stavení		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Zvířata domácí: pastva, užitek, jatky		

¹⁹ Josef Macek, Česká středověká šlechta, Praha 1996, s. 97.

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje na stavení č.p. 11 za obcí, u křižovatky cest vedoucích k Hředlím a Březové. Na místě domu, stojícího u bývalé hráze, bývala dříve pohodnice neboli rasovna, jejíž majitel (pohodný, ras) odklízěl mrtvá zvířata. Toto řemeslo bylo považováno za snížené a kvůli tomu (a zřejmě i kvůli zápachu) byla pohodnice umísťována dále od vesnice.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *pohodnice* vzniklo odvozením od slova *pohodný*, připojením sufixu *-ice* k základu *pohodn-*. Motivace substantiva *pohodný* není zcela zřejmá. Jedná se nejspíše o eufemistické označení pohodného jako užitečného, vhodného člověka.

pomístní jméno:	Prostřední mez	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	mez		
forma pojmenování:	Přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Poloha // Člověk / Lidská díla / Hranice, ohrady, ploty		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se vztahuje k mezi sbíhající od bývalé kovárny k silnici do obce Bzová. Mez byla pojmenována podle své polohy.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *prostřední* vzniklo odvozením od slova *střední*, připojením prefixu *pro-*. Slovo *střední* vzniklo odvozením od slova *střed*, připojením sufixu *-ní*. Slovo *střed* vzniklo z psł. *serda*, *serd*, do kterého bylo vloženo *-t-*. Toto slovo pochází z ie. *kerd* (srdce, střed).

pomístní jméno:	Před skálou	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	část obce		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

U tohoto pojmenování se zřejmě jedná o praktické rozdělení obce na dvě části: 1) stará část – náves; 2) nová část – novější zástavba za hrady. Část „Za skálou“ je situována směrem ke Křivoklátu, část „Před skálou“ pak směrem k Žebráku. Jako pomyslná hranice sloužil skalnatý výběžek Zámeckého vrchu, který obec opticky rozděluje.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Předložka *před* vznikla z psł. *perdb*, jež bylo odvozeno od *per* – to vzniklo z ie. *per*, což byl původně lokálový tvar kořene, jehož původní význam byl „převést, přejít“. Druhá část předložky (*-db*) je zřejmě odvozena od ie. *dhē* (klást). Psł. slovo *skala* bylo odvozeno od

slovesa *skaliti* (rozbíjet, štěpit) – skála bylo tedy to, co bylo „rozeklané nebo rozštěpené“. Sloveso *skaliti* vzniklo z ie. (s)kel- (štěpit, řezat).

pomístní jméno:	Přední Peklo	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	lesy a louky		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Poloha // Obecné vztahy a vlastnosti /Hodnocení, povaha		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování Peklo se používá pro pás podmáčených luk a lesů táhnoucích se od Točnicka, kolem Březové až k obci Drozdov. Název Přední peklo se používá pro část, která se nachází mezi Točnickem a Bzovou – je tedy Točnicku i Bzové blíže než „Zadní peklo“.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *přední* vzniklo odvozením ze slova *vpředu*. K tomuto místnímu příslovci byl připojen sufix –ní, přičemž došlo k oddělení prefixu v-. Předložka *před* viz výše.

pomístní jméno:	Rošoška (V Rošovce, Rosovka)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	část lesa		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Rostlinstvo / Části rostlin, zvl. druhy dřeva		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování lesa (za točnickou pilou) rozkládajícího se mezi obcemi Točnick a Bzová má mnoho podob. Jako jedno z nejstarších nejstarší uvádí Josefský katastr název Rosovka nebo V Rosovce (říká se také Rošovka nebo Rošoška). Motivace tohoto pojmenování není zcela jasná, nicméně je pravděpodobné, že slovo je odvozeno od rozsochy (vidlicovitě rozrostlé větve). Podobné pojmenování lze nalézt např. u J. Š. Baara, kde se lesu říká Rosovka nebo také Rozsocha.²⁰

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *Rošovka* (i další varianty) vznikly zkomolením slova *rozsocha* (vynecháním –z-, připojením sufixu –ovka). Slovo *rozsocha* vzniklo z psl. *orz(ъ)socha*, které je tvořeno z prefixu *orz-* a substantiva *socha* (větve). Prefix *orz-* je příbuzný se slovesem *oriti* (rozrušit, oddělit), jehož východiskem je ie. *er* (oddělit, jít od sebe). Psl. *socha* mohlo vzniknout buď z ie. *kak(h)ā* (větve s vidlicí), zde je však problémové vysvětlení –ch-, nebo z ie. *seksā* (co je odseknuto, rozštěpeno) od ie. *sek* (sekat, řezat).

pomístní jméno:		katastr obce:	
------------------------	--	----------------------	--

²⁰ J.Š. Baar: Tři povídky z Chodska, Praha 1969, s. 162.

	Stará cesta	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	cesta	
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlaskem shodným vzniklé z apelativa	
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Stáří // Člověk / Lidská díla / Cesty	
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně	

Toto pojmenování se používá pro označení cesty spojující Točník a Březovou, která vedla od mlýna „U Sojků“ přes „Podhrází“ až do Březové, kde končila u hřiště. „Stará“ byla oproti nové silnici, která směřuje do obce Březová dnes.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *starý* vzniklo z psl. *starъ*, a to z ie. *stā-ro-*, což je odvozenina od slovesa *stā-* (stát). Význam se zřejmě posouval: pevně stojící → vzrostlý, mohutný → starý. Slovo *cesta* je nejspíše odvozeno od slova *čestiti*, což znamená čistit nebo klesit.

pomístní jméno:	Starý mlýn	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	bývalý mlýn		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlaskem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Stáří // Člověk / Lidská práce / Kulturní rostliny a jejich zpracování		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se používalo pro mlýn č.p. 8, kde se říká také „U Sojků“. Přívlasek *starý* získal porovnáním s novějším mlýnem „U Srpů“.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *starý* viz výše. Substantivum *mlýn* vzniklo z psl. *mlinъ*, které bylo přejato ze sthn. *mulīn* a to z pozdnělat. *molīna* (od lat. *molere* = mlít).

pomístní jméno:	Starý most	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	most		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlaskem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Stáří // Člověk / Lidská díla / Cesty		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Pojmenování se používá pro most přes Stroupinský potok na kraji obce – v místech nesoucí název „Podhrází“.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *starý* viz výše. Psl. slovo *mostъ* vzniklo z ie. *mazdo* (tyč). Toto slovo vzniklo z *mazd-to* (udělaný z tyčí). Druhý výkladu odvozuje toto slovo z *mot-to* od slovesa *mesti* (hodit) ve významu „to, co je přehozeno“, čili můstek vzniklý přehozením několika klád.

pomístní jméno:	Statek (Ve statku)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	statek		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje ke statku na okraji obce, který vznikl ve 20. století v místech, v nichž byl dříve situován Točnický dvůr. Ke dvoru přibýly některé nové budovy, dnes vesměs chátrající. Celý komplex se nachází na okraji obce směrem k obci Drozdov.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *statek* ve staročeštině označovalo zboží, majetek, moc, podporu, zisk nebo podstatu. Psl. slovo *statъkъ* je odvozeno od slova *stati*. Zřejmě označovalo „něco stálého, pevného, užitečného“.

pomístní jméno:	Stroupiny (U Stroupin)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole a louky		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Nejasné jméno		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Jméno se vztahuje k polím a loukám rozkládajících se severovýchodně od Točníku, v sousedství katastru obce Hředle. Uváděná oblast byla pojmenována podle Stroupinského potoka, který jí protéká. Ten dal jméno i Stroupinskému mlýnu ve Hředlích. Pojmenování potoka je zřejmě velmi staré – urbář z roku 1652 uvádí: „*Při též vsi je potok, jenž slove v Stroupině, v kterémž od mreňů, střevlí, pstruhů nemálo jest a k zámku se jich užívá, na témž potoku bejvali dva rybníčkové pstruhoví...*“²¹

Motivací tohoto slova se naskýtá více: Slovo mohlo vzniknout ze starého slova *strpino* (strniště), které by poukazovalo na charakter okolní krajiny. Podobná situace by nastala při vzniku ze slova *strup*, *strupatý*, což by odráželo skutečnost, že potok protéká drsnou, hrbolatou, vrásnitou krajinou. Slovo může také souviset se slovy *stoupa*, *stoupiny* či *stoupovna* (v souvislosti s místní těžbou železné rudy). *Stoupa* bylo zařízení na drcení rudy pomocí tlouků (nacházelo se i ve vodních zařízeních). *Stoupovna* pak označuje budovu, kde v níž byly stoupy umístěny. Poslední uvedená motivace je pravděpodobná z toho důvodu, že se v této krajině nachází mnoho ložisek železné rudy a ta zde byla těžena. (S tím souvisí i

²¹ Lenka Frolíková: V kraji slavných hradů (Obec Březová v proměnách času), s. 17.

slovo *stropování*, což byl způsob dobývání rudy směrem nahoru.) Slovem *stoupiny* se také označovalo místo, kde stoupala voda, což by mohlo odrážet fakt, že zde v minulých letech došlo k mnoha ničivým povodním. Tato skutečnost by mohla souviset také se slovem *stroubiti* (svolávat troubením, např. v případě nebezpečí). Další podobnost lze doložit ve slově *stropovák*, což byl nástavkový úl (v dané lokalitě vyskytuje se ještě dnes). Z dalších slov se nabízí ještě slovo *stupka* (lupič, žebrák), což však nemá s místem prokazatelnou souvislost.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Vzniklo odvozením, připojením sufixu *-ina*.

pomístní jméno:	Svatý Bartoloměj (Kaple sv. Bartoloměje)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	kaple		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Duchovní život, historie / Náboženství a církev		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Barokní kaple byla na hradě Točnick byla zasvěcena sv. Bartoloměji roku 1733. V souvislosti s její výstavbou došlo k zastřešení Královského paláce (jehož je kaple součástí) a díky tomu k zachování podstatné části hradu do dnešní doby.

Svatý Bartoloměj byl apoštolem, původním jménem Nathanel. Tento apoštol se stal námětem mnoha uměleckých děl a je patronem mnoha měst a živností, mimo jiné města Plzně.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Jméno *Bartoloměj* pochází z aramejštiny a původně mělo podobu bar Talmaj (syn Talmajův). Slovo *talmaj* má spojitost s hebrejským slovem *telem*, což znamená „brázda“ (jeho otec byl oráčem). Adjektivum *svatý* pochází z psl. slova *svętъ*, a to z ie. *kuen-to-* (svatý) od slovesa *kuen-* (slavit). V původním významu tedy toto slovo znamenalo „slavný, mocný“. Křesťanství později význam pozměnilo podle latinského slova *sanctus*.

pomístní jméno:	Šlejferna	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Nejasné slovo		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se vztahuje na pole, přes které vedla cesta od mlýna „U Srpů“ do obce Bzová. Motivaci pojmenování se mi nepodařilo zjistit.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *šlejferna* je zřejmě německého původu. Název tohoto pole mohl být odvozen od stč. *šlajferna* (brusírna), což není příliš pravděpodobné, nebo vznikl kontaminací apelativa *ovčárna* a něm. *Schäferrei* stejného významu, z čehož vzniklo slovo *šeferna*, které bylo následně zkomoleno. Sloveso *šlajfovati* se také používalo ve významu „brzditi“.

pomístní jméno:	Špacírka	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pěšina		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Cesty		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Špacírka je pěšina vedoucí lesem na hrad Točnick, která téměř kopíruje polohu Královské cesty. Na rozdíl od jiných cest na hrad není strmá, ubírá se lesem a je tudíž ideální pro vycházku neboli špacír. Vede ze silnice u úpatí skály až k parkovišti hradu.

Pojmenování tvořené substantivem v nominativu vzniklo odvozením od slova *špacír*. K tomuto základu byl připojen sufix *-ka*. Substantivum *špacír* vzniklo z německého slova *Spazier*, a to od slovesa *spazieren* (procházet se). Toto sloveso vzniklo buď z it. *spaziare* nebo přímo z lat. *spatiārī* od slova *spatium* (prostor, místo).

pomístní jméno:	Špejchar (Ve špejchaře)	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	bývalá sýpka		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování v nespisovné podobě vzniklé z apelativa.		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje k budově u Točnického dvora, kde bývala sýpka. Bývalé „špejchary“ jsou v Točnicku dva a stojí téměř vedle sebe. Pomístní jméno se však vztahuje pouze k jednomu z nich – právě k tomu, jenž byl součástí Točnického dvora. Zmiňovaná bývalá sýpka je první budovou u silnice a stejně jako ostatní stavení Točnického dvora je v současnosti zpuštěná. (Druhá sýpka stojící naproti přes silnici je mladší – byla postavena až v době vlády Marie Terezie a v současné době je renovována).

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *špejchar* je zastaralé pojmenování pro sýpku. Dostalo se k nám z němčiny – ze slova *Speicher*, které má též význam. Do němčiny se dostalo z pozdnělat. *spīcārium* (obilnice), a to vzniklo ze slova *spīca* (klas).

pomístní jméno:	Švestkovna	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	svah		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		

třídění dle Šmilauera: Rostlinstvo / Rostliny: porosty, i jednotlivě

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování Švestkovna se používá pro místo na soutoku Pekelského a Stroupinského potoka. Ke jménu náleží ještě svah nad tímto soutokem, který se sklání k silnici. Název je motivován výskytem švestkových stromů v dané lokalitě.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Vzniklo odvozením od slova *švestka*, připojením sufixu –ovna. Substantivum *švestka* existuje jen v češtině. K nám se toto slovo dostalo zřejmě z latiny – ze slova (*prūna*) *sebastica*, což je varianta obvyklejšího *prūnum sebastenum* (švestka arabská).

pomístní jméno: Točnický dvůr

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: dvůr

forma pojmenování: přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména - toponyma

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská díla / Vlastní jména sídlišť

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Točnický dvůr vznikl v 16. století, kdy byl hrady v držení Lobkoviců. Později zde vznikl statek. Ten je situován na okraji vsi, u silnice směřující k Drozdovu.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *točnický* je odvozeno od vlastního jména *Točník* sufixem –ský, přičemž dochází ke změně koncové souhlásky, neboť z „k“ a „-ský“ vznikne „-cký“. Jméno *Točník* viz níže. Substantivum *dvůr* vzniklo ze stč. *dvór*, jež pochází u psl. *dvъrbъ*, a to z ie. *dhur* ve významu dveře.

pomístní jméno: Točník

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: zřícenina hradu

forma pojmenování: přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská práce / Vojenství

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Uváděné pojmenování se vztahuje na rozsáhlou zříceninu gotického hradu stojící na závěru Zámeckého vrchu v obci Točník. Na dolním zakončení tohoto vrchu stojí zřícenina hradu Žebrák.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Je nanejvýš pravděpodobné, že se jedná o motivaci slovem *točenice*. Viz historie obce Točník, s. 84. Slovo *Točník* vzniklo odvozením, připojením sufixu –ík k základu *točen-*, přičemž bylo vypuštěno –e-. Slovo *točenice* vzniklo ze slovesa *točený*, připojením sufixu –ice k základu *točen-*. Adjektivum

točený vzniklo ze slovesa *točit*, připojením sufixu *-ný* k základu *toč-*. Psl. sloveso *točiti* je kauzativum k *tekti* (téci) – znamená tedy „způsobovat, že něco teče, běží“. Sloveso *tekti* vzniklo z ie. *tek^u* (běžet, téci).

pomístní jméno:	Třešňovka	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	svah kopce s třešněmi		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Rostlinstvo / Pěstění rostlin / Zahrady, vinice, chmelnice		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Třešňovka označuje jižní svah Zámeckého vrchu, kolem něhož se vine cesta na hrad. Na svahu rostou třešně a višně, proto se někdy také používá názvu višňovka.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *třešňovka* je odvozeno od adjektiva *třešňový*, připojením sufixem *-ka* k základu *třešňov-*. Slovo *třešeň* vzniklo z psl. *čēršn'a*, které bylo vytvořeno analogicky podle slova *višn'a* od staršího *čerša* z lat. *ceresia* – toto slovo bylo převzato z řec. *kérasos*, jehož původ není zřejmý. Předpokládá se, že se do češtiny dostalo z některého jazyka Malé Asie, odkud třešeň pochází.

pomístní jméno:	U cihelny	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Nerosty: lomy, vápenice, sklárství, pískovny, hliniště, cihlářství...		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Toto pole se nacházelo v dřívějších dobách poblíž cihelny u křižovatky cest k obcím Březová a Hředle.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Předložka *u* vznikla z ie. *au* (od, dolů, pryč). Slovo *cihelna* vzniklo odvozením od slova *cihla*, připojením sufixu *-na* k základu *cihl-*, přičemž bylo vloženo *-e-*. Slovo *cihla* vzniklo ze střhn. slova *ziegel*, to z lat. *tēgula*, které je odvozeno od slovesa *tegere* (krýt).

pomístní jméno:	U Čápů	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména-antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		

rozšíření PJ: již se neužívá

Pojmenování se vztahuje k domu (č.p. 13) na návsi, v němž až do 60. let 20. století mívál obchod Jakub Čáp. Později zde obchodoval pan Thierl. Dnes dům slouží k obytným účelům.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Příjmení Čáp je odvozeno z apelativa *čáp* – názvu ptáka. Slovo *čáp* ve svém významu existuje pouze v češtině. Souvisí patrně s nářečním slovesem *čápat*, což znamená neohrabaně chodit (čapa = velká noha, tlapa), nebo *čapati* (chytat).

pomístní jméno: U dubu

katastr obce: Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: místo

forma pojmenování: nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Rostlinstvo / Rostliny: porosty, i jednotlivé

rozšíření PJ: neužívá se všeobecně

Pojmenování „U dubu“ se používá pro místo u cesty v těsné blízkosti pod hradem Točnick, které se slouží jako parkoviště. Uprostřed kruhového prostranství stojí vzrostlý dub.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Slovo *dub* pochází z psl. *dobъ*. Jeho původ přesně neznáme, snad se jedná o určitý novotvar, tzv. tabuovou náhražku z důvodu posvátnosti dubu. Mohl souviset s ie. slovem *dheu-bh-* (tmavý), *dheu-b-* (hluboký) nebo *dhamb(h)* (bít). Někdy se toto slovo vykládá jako praevropské.

pomístní jméno: U hruštičky

katastr obce: Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: místo u silnice

forma pojmenování: nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Rostlinstvo / Rostliny: porosty, i jednotlivé

rozšíření PJ: neužívá se všeobecně

Pojmenování se používá pro místo u silnice vedoucí z Točníka do Zbiroha, kde u odbočky na Drozdov stojí stará hruška. Stejně pomístní jméno nacházíme i v obci Březová, které má totožnou motivaci, pouze s tím rozdílem, že v Březové uvedená hruška již neroste.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Deminutivum *hruštička* vzniklo odvozením od slova *hruška*. K základu *hrušk-* byl připojen sufix *-ička*, přičemž došlo ke změně *k* → *ť*. Původ slova *hruška* není zcela jasný. Většinou se považuje za výpůjčku z nějakého neznámého jazyka. Možný je i původ od psl. *grušiti*, *krušiti* (rozušovat, drobit) podle struktury dužiny.

pomístní jméno:	U kapličky	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	náves		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby církevní		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Malá náves v obci Točnick je pojmenována podle dominantního prvku, jímž je kaplička. Vedle ní je umístěna Masarykova busta.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Deminutivum *kaplička* vzniklo odvozením od slova *kaple*, připojením sufixu *-ička* k základu *kapl-*. Slovo *kaple* se do češtiny dostalo přes něm. *Kapelle* ze střlat. *capella*, což je zdvojnásobení od slova *cappa* (kapuce, plášť s kapucí). Kolem roku 600 bylo tímto slovem označeno místo, kde byl jako relikvie uchováván plášť sv. Martina. Zde vznikla později malá modlitební místnost a odtud se pak název přenesl na další podobné stavby.

pomístní jméno:	U Perglů	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Tímto jménem je označován dům č.p. 28 (bývalá „Hoferna“), jehož majitelem byl kdysi pan Pergl. Dům stojí v blízkosti Stroupinského potoka při cestě na Křivoklát.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Příjmení *Pergl* je buď zdvojnásobinou z něm. slova *Berg* (kopeček) nebo z místního jména *Bergel*. Poslední možností je vznik ze jména *Peregrin*.

pomístní jméno:	U Pilařů	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	bývalý mlýn		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Rostliny		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na bývalý mlýn (č.p. 21), kterému se říká také „Nový mlýn“ nebo „U Srpu“. Název získal podle skutečnosti, že u něj byla i pila s horním náhonem.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Slovo *pilař* (výrobce pil nebo provozovatel vodní pily) vzniklo odvozením od slova *pila*, připojením sufixu –ař k základu pil-. Slovo *pila* má původ v psl. *pila*, což je nejspíš výpůjčka ze sthn. slova *fila*. Původ tohoto slova je však nejasný.

pomístní jméno:	U Sojků	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Hrad Žebrák byl kdysi obklopen rybníky – do dnešní doby se zachoval pouze jeden – Peklo. O existenci množství rybníků svědčí i dva mlýny v Točníku – U Sojků a U Srpů. Dům č.p. 8 je v současné době neobydlený. Jeho název je dán jménem jednoho z dřívějších majitelů. Říká se mu také „Starý mlýn“.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Příjmení *Sojka* vzniklo přímo z označení ptáka. Přeneseně je tak nazýván zvědavý nebo zlý člověk. Substantivum *sojka* vzniklo z psl. *soja*, které bylo zřejmě odvozeno od ie. *scoia*, a to od slovesa *skei-*, což znamená lesknout se, svítit – to by mohlo odkazovat na nápadně zbarvená sojčí křídla.

pomístní jméno:	U Srpů	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Mlýn „U Srpů“ je druhým bývalým mlýnem v Točníku. Dům s č.p. 21 stojí po levé straně silnice na Křivoklát.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Příjmení *Srp* mohlo vzniknout z apelativa *srp* nebo z domovního znamení. Toto slovo vzniklo z psl. *srpъ*, a to z ie. *serp* (ořezávat).

pomístní jméno:	U Stroupína	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	rozcestník		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)		

třídění dle Šmilauera: Nejasné jméno

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Tento rozcestník se nachází na turistické stezce vedoucí po louce kolem Zámeckého vrchu na hrad Točnick. Pojmenování vzniklo zřejmě podle oblasti, blízko které stojí, a která se nazývá Stroupiny. Území bylo pojmenováno podle Stroupinského potoka, který oblastí protéká.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Slovo *Stroupín* vzniklo odvozením od jména *Stroupiny*, připojením sufixu *-ín*. Motivací tohoto slova se naskýtá více: Slovo mohlo vzniknout ze starého slova *strpino* (strniště), které by poukazovalo na charakter okolní krajiny. Podobná situace by nastala při vzniku ze slova *strup*, *strupatý*, což by odráželo skutečnost, že potok protéká drsnou, hrbolatou, vrásnitou krajinou. Slovo může také souviset se slovy *stoupa*, *stoupiny* či *stoupovna* (v souvislosti s místní těžbou železné rudy). *Stoupa* bylo zařízení na drcení rudy pomocí tlouků (nacházelo se i ve vodních zařízeních). *Stoupovna* pak označuje budovu, kde v níž byly stoupy umístěny. Poslední uvedená motivace je pravděpodobná z toho důvodu, že se v této krajině nachází mnoho ložisek železné rudy a ta zde byla těžena. (S tím souvisí i slovo *stropování*, což byl způsob dobývání rudy směrem nahoru.) Slovem *stoupiny* se také označovalo místo, kde stoupala voda, což by mohlo odrážet fakt, že zde v minulých letech došlo k mnoha ničivým povodním. Tato skutečnost by mohla souviset také se slovem *stroubiti* (svolávat troubením, např. v případě nebezpečí). Další podobnost lze doložit ve slově *stropovák*, což byl nástavkový úl (v dané lokalitě vyskytuje se ještě dnes). Z dalších slov se nabízí ještě slovo *stupka* (lupič, žebrák), což však nemá s místem prokazatelnou souvislost.

pomístní jméno: U svatého Blažeje

katastr obce: Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: pole

forma pojmenování: nepřímé, víceslovné, předložkové pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména - antroponyma

třídění dle Šmilauera: Člověk / Duchovní život, historie / Náboženství a církev

rozšíření PJ: již se neužívá

Pojmenování se vztahuje na pole ležící po pravé straně u silnice z Točnicku do Žebráku. U tohoto pole dříve stávala kaplička zasvěcená sv. Blažej; po ní byla pojmenována i ulice v Žebráku, která k tomuto místu vedla („Sv. Blažeje“). Kaplička však po 2. světové válce zanikla. V současnosti zde stojí křížek sv. Blažeje, který byl osazen občanským sdružením KAPKa.²²

Pojmenování je tvořeno primární předložkou, adjektivem a substantivem v genitivu. Adjektivum *svatý* pochází z psl. slova *svętъ*, a to z ie. *kuen-to-* (svatý) od slovesa *kuen-* (slavit). V původním významu tedy toto slovo znamenalo „slavný, mocný“. Křesťanství později význam pozměnilo podle latinského slova *sanctus*. Jméno *Blažej* bylo převzato zřejmě z latiny. Jeho původ není zcela jasný – je pravděpodobné, že pochází z řec. slova *bléché*, což znamená breptavý, neobratný.

²² Zápis ze zasedání KAPKy (Krajina a památky Křivoklátska) č. 2/2004, 13. 6. 2004.

pomístní jméno:	U Thierlů	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	dům		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - antroponyma		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Poměry majetkové a právní / Pojmenování podle osob a institucí		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

V domě č.p. 13, který stojí na návsi, vedl do 60. let 20. století svůj obchod Jakub Čáp (viz „U Čápů“). Později v něm zřídil obchod pan Thierl, od jehož příjmení je odvozen nový název domu.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Příjmení *Thierl* je snad obdobou příjmení *Thiele*, *Thiel*. To pravděpodobně vzniklo z domácí podoby jména Dietrich – *Titilo* nebo lužickosrbské podoby jména Bartoloměj – *Bartyl*. Jméno *Thiele* mohlo vzniknout také ze slova *Týle* (tele).

pomístní jméno:	U vodárny	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	oblast okolo vodárny		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby jiné světské		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Toto pojmenování se vžilo pro zalesněné místo u obce Točnick, kde stojí vodárna. Nachází se u lesní pěšiny, která vede z obce Točnick do města Žebrák.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Slovo *vodárna* vzniklo odvozením od slova *voda*, připojením sufixu *-árna*. Psl. slovo *voda* vzniklo z ie. kolektiva *uedor*, přičemž kořenné *-o-* vzniklo vlivem singulárového *uodr*.

pomístní jméno:	U vrátnice	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Vojenství		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Podle lidového výkladu se toto (dnes již neexistující) pole mělo nacházet u tzv. vrátnice. Ta byla za mostem na místě dnešního domu č.p. 54. Vrátnice sloužila ke strážení vstupu do podhradí Žebráku.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v genitivu. Slovo *vrátnice* je odvozeno ze slova *vrata*, připojením sufixu *-nice* k základu *rvat-*, přičemž došlo ke změně *a→á*. Substantivum *vrata* vzniklo z psl. *vorta*, a to z ie. *uer* ve významu zavřít, ohradit.

pomístní jméno:	V dlouhých alejích	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	alej		
forma pojmenování:	přímé, víceslovné, předložkové pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Velikost, množství... // Rostlinstvo / Porosty		
rozšíření PJ:	již se neužívá		

Pojmenování se vztahuje k aleji, která vede od křížku svatého Blažeje až k točnickému dvoru. Alej je velmi dlouhá, vede od konce města Žebrák až do obce Točnick.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou, adjektivem a substantivem v lokálu. Předložka *v* vznikla z psl. *въ(n)*, a ta zřejmě z ie. *on* („o“ se redukovalo na „u“). Adjektivum *dlouhý* vzniklo z psl. *дълъгъ*, jehož původ je v ie. *dlghó* téhož významu. Slovo *alej* se do češtiny dostalo přes něm. *Allée* z fr. *allée*. Fr. slovo vzniklo z fr. *aller* (jít), a to z lat *ambulāre* (procházet se, cestovat).

pomístní jméno:	V hranicích	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	lesy a pole		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Hranice, ohrady, ploty		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Lesy a pole nazývané tímto pomístním jménem leží severně od Zámeckého kopce, v místech, kde se stýkají hranice katastrů tří obcí – Březové, Hředlí a Točníka.

Pojmenování se skládá z primární předložky a substantiva v lokálu. Předložka *v* vznikla z psl. *въ(n)*, a ta zřejmě z ie. *on* („o“ se redukovalo na „u“). Slovo *hranice* vzniklo odvozením ze slova *hrana*, připojením sufixu *-ice*. Slovo *hrana* vzniklo z psl. *grana* / *granъ* (větev, výrůstek). To pochází pravděpodobně z ie. *ghrē-* (vyrážet, vyčnívat).

pomístní jméno:	V pad'ousích	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	pole		

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Obecné vztahy a vlastnosti / Vzdálenost, i metaforicky

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Toto označení se vztahuje na pole ležící pod Zámeckým vrchem, v oblasti nazývané „V hranicích“, kde se oddělila pole, která byla ještě točnická a pole spadající do jiného katastru. Název je motivován vzdáleností od obce – jde o poslední pole v tomto směru, které ještě patřilo točnickým obyvatelům.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *pad'ousy* má expresivní příznak a vzniklo zřejmě jako obměna některého místního jména. Znamená místo vzdálené, nepěkné, neexistující.

pomístní jméno: **V Peklech**
(V Peklích, Peklo)

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: louky a lesy

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména - toponyma (pomístního jména)

třídění dle Šmilauera: Obecné vztahy a vlastnosti /Hodnocení, povaha

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Jedná se o poměrně rozlehlou oblast, obsahující podmáčené louky, křoviny i lesy (parcelní číslo 100-160). Tato oblast se ještě dále rozděluje na Přední Peklo, ležící těsně za obcí Točník a Zadní Peklo, které je více vzdálené směrem k Bzové. Název tato oblast získala zřejmě podle svého ponurému vzhledu. Louky jsou podmáčené, celkově toto území působí nehostinně. Katastrální mapa uvádí název „V peklech“, mezi obyvateli obce je však více užíváno jednoduššího názvu „Peklo“.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Někdy se používá i nespisovný tvar tohoto substantiva – *peklích*. Substantivum *peklo* má základ v stsl. slově *pekъlъ* (smůla, dehet) z ie. *pik* se stejným významem. Tento význam se vytvořil na základě představy, že hříšníci se v pekle vaří ve vroucí smůle.

pomístní jméno: **V topolích**

katastr obce: Točník
(Středočeský/Beroun)

druh: alej

forma pojmenování: přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Rostlinstvo / Rostliny: porosty, i jednotlivě

rozšíření PJ: již se nepoužívá

Označení se používá pro topolovou alej, která se táhne od č.p. 13 až ke kapličky sv. Jana. Větší množství topolů se v Točníku vysadilo v 60. letech 20. století, proto je

pravděpodobné, že pojmenování vzniklo někdy v této době nebo o něco později. Pojmenování se dříve používalo také pro pole, které se nacházelo nedaleko této aleje.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Psl. slovo *topolb* nemá zcela jasný původ. Předpokládá se, že pochází z střlat. *papulus*.

pomístní jméno:	V Záhořku (Záhořek, V Záhorsku)	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	louky		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z vlastního jména		
třídění dle Šmilauera:	Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

„V záhořku“ je nazývána oblast rozprostírající se kolem polní cesty od Jezevčího kopce do Hředlí. Jedná se především o louky, které se táhnou podél úpatí Zámeckého vrchu. Dříve zde bývala pole. Tato oblast pokračuje dále do katastru Hředlí. Název je motivován polohou za Zámeckým vrchem (Zámeckou horou).

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *záhořek* vzniklo spojením předložky s příslušným pádem jména – *za horou* → *záhořek*. (Došlo ke změně *a* → *á*, *r* → *ř* a připojení sufixu *-ek*). Slovo *hora* vzniklo z psl. slova *gora*, jehož východiskem je ie. *g^her-* (hora, les).

pomístní jméno:	Ve hlinovce	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	místo		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Nerosty: lomy, vápenice, sklárství, pískovny, hliniště, cihlářství...		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Název se používá pro označení místa, kde se napojuje cesta nesoucí název „Ke dvoru“, „Ke statku“ nebo „Dvorská cesta“ na silnici. Byla zde jáma (tzv. hlinovka), odkud se brala hlína pro cihelnu.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Slovo *hlinovka* bylo odvozeno do slova *hlína*, připojením sufixu *-(ov)ka*, přičemž došlo ke změně *í* → *i*. Pomístní jména tvořené pomocí sufixu *-(ov)ka* se vyskytují v Čechách poměrně často. Slovo *hlína* vzniklo z psl. *glina*, a to z ie. *glei* (mazat, lepit).

pomístní jméno:	Ve mlejně	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	část obce		

forma pojmenování: nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská práce / Kulturní rostliny a jejich zpracování

rozšíření PJ: již se neužívá

Uvedené pomístní jméno se používalo v minulosti k pomyslnému rozdělení obce. Označení „Ve mlejně“ se pak vztahovalo na část obce za hrady. Pojmenována byla podle dvou mlýnů, které v této části stávaly. Později však mlýny zanikly a k rozdělení obce se začalo používat spíše názvů „Za skálou“ a „Před skálou“.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v lokálu. Místo spisovné podoby „mlýn“ se používá podoby „mlejn“, která vznikla diftongizací a dnes se pocítuje jako nespisovná. Substantivum *mlýn* vzniklo z psl. *molinъ*, které jsme přejali ze sthn. *mulīn*, a to z pozdnělat. *molīna* (od lat. *molere* = mlít).

pomístní jméno: Velké škarpy **katastr obce:** Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: sady

forma pojmenování: přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Obecné vztahy a vlastnosti / Velikost, množství... // Země / Terénní formy / Vhloubené tvary

rozšíření PJ: neužívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje na sady u Hoferny. Název získaly zřejmě podle okolního terénu.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Slovo *velký* vzniklo z psl. *velikъ*, jež bylo odvozeno od *velъ*. Původ tohoto slova však není jistý. Spojuje se s ie. *uel* (tisknout, tlačit, smětnávat). Hovorové slovo *škarpa* vzniklo z it. *scarpa*, a to asi z germ. *skrap-*, *skarp-* zřejmě ve významu příkrý, srázný. Používá se buď tvaru se slovem *škarpa* v singuláru (Na škarpe) nebo v plurálu s nespisovným zakončením (Na škarpech). K jevu, kdy se v PJ u substantiv dnes náležejících ke skloňovacímu typu žena objevuje v lokálu plurálová koncovka *-ech*, dochází z různých důvodů. J. Matúšová uvádí tyto příčiny: 1) vyrovnávání pádových tvarů různých skloňovacích typů 2) existence starší rodově odlišné varianty 3) zachovávání historických koncovek substantiv v pomístních jménech 4) chápání substantiva v PJ jako pomnožného.²³ V tomto případě se jedná zřejmě o napodobení singulárového tvaru „Na škarpe“.

pomístní jméno: Vila **katastr obce:** Točnick
(Středočeský/Beroun)

druh: dům

forma pojmenování: přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa

třídění dle Šmilauera: Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské

²³ Jana Matúšová, Poznámka k morfologii pomístních jmen, in: Naš řeč, roč. 74, č. 57, Praha 1991, s. 69-74.

rozšíření PJ: užívá se všeobecně

Pojmenování se vztahuje k bílé secesní vile č.p. 14, stojící v ulici pod Točnickým dvorem.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *vila* se do češtiny dostalo přes něm. *Villa* z lat. slova *vīlla* (statek, dvorec, letohrádek) – to je tvořeno sufixem –la od základu, který je ve slově *vīcus* (ves, osada).

pomístní jméno:	Višňovka	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	svah kopce s višněmi		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Rostlinstvo / Pěstění rostlin / Zahrady, vinice, chmelnice		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Jižní svah Zámeckého vrchu, na němž stojí hrad Točník má dva názvy podle dvou druhů stromů (třešně a višně), které zde rostou. Používají se oba dva.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. *Višňovka* je slovo odvozené od adjektiva *višňový*, přidáním sufixu –ka k základu *višňov-*. Slovo *višeň* vzniklo z psl. *višbn'ī*. Původ tohoto slova není zcela jasný, zřejmě pochází z ie. *uiks-*, což znamená „strom, z něhož se dělá ptačí lep“.

pomístní jméno:	Za kovárnou	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	pole a louky		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce / Nerosty		
rozšíření PJ:	neužívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na pole a louky (parcelní číslo 110-121) za domem č.p. 4 (naproti špejcharu), kde dříve stávala kovárna. Druhá kovárna v obci stála za domem č.p. 58.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Východiskem předložky *za* je ie. *ghō* (pádový tvar zájmenného kořene *ghe*). Substantivum *kovárna* vzniklo odvozením od slova *kovat*, připojením sufixu –árna k základu *kov-*. Psl. sloveso *kovati* vzniklo z ie. *kou-* (bít).

pomístní jméno:	Za sázkama (Za sázkami)	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	louky		

forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování v nespisovné podobě vzniklé z apelativa
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská práce/ Zvířata volně žijící
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně

V obci Točnick byla dříve soustava rybníků, sloužící jako část opevnění hradu Žebrák. Jak uvádí August Sedláček, na hrad Žebrák se chodívalo jen po hrázích.²⁴ Rybníky byly později zavezeny, ale ve vsi na ně upomínají např. dva bývalé mlýny, hráze či toto pomístní jméno, které se vztahuje na louky severně od hradu Točnick. Na místě stávající louky byly zřejmě dříve sádky. Dokládá to i fakt, že nedaleko této louky lze nalézt bývalou hráz rybníka.

Pojmenování je tvořeno vlastní předložkou a substantivem v plurálu, u něhož se častěji používá tvar *sázkama*. Slovo *sázky* vzniklo ze slova *sádky*, což je nádrž s průtokem čerstvé vody, která sloužila k uchovávání ryb – byly tam takzvaně „sázeny“ ryby. Slovo *sádka* vzniklo odvozením od slovesa *sadit*, připojením sufixu *-ka*, přičemž došlo ke změně *a → á*. Psl. slovo *saditi* bylo kauzativem od slovesa *sěsti* (způsobit, že sedí).

pomístní jméno:	Za skálou	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	část obce		
forma pojmenování:	nepřímé, dvouslovné, předložkové pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Toto pojmenování souvisí s pomístním jménem „Před skálou“ – obě dvě označují rozdělení obce na dvě pomyslné části 1) stará část – náves; 2) nová část – novější zástavba za hrady. Část „Za skálou“ se nachází ve směru na Křivoklát. Jako „hranice“ slouží skalnatý výběžek Zámeckého vrchu.

Pojmenování je tvořeno primární předložkou a substantivem v instrumentálu. Psl. slovo *skála* bylo odvozeno od slovesa *skaliti* (rozbíjet, štěpit) – skála bylo tedy to, co bylo „rozeklané nebo rozštěpené“. Sloveso *skaliti* vzniklo z ie. *(s)kel-* (štěpit, řezat).

pomístní jméno:	Zadní Peklo	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	lesy a louky		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z vlastního jména – toponyma (pomístního jména)		
třídění dle Šmilauera:	Obecné vztahy a vlastnosti / Poloha // Obecné vztahy a vlastnosti /Hodnocení, povaha		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

²⁴ August Sedláček, Hrad, zámky a tvrze Království českého, s. 140. (CD-ROM)

Pojmenování Peklo se používá pro pás podmáčených luk a lesů táhnoucí se od Točníka, kolem Březové až k obci Drozdov. Název Zadní peklo se používá pro část, která se nachází za Předním peklem, které je obci blíž.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *zadní* vzniklo odvozením od místního příslovce *vzadu*, k němuž byl připojen sufix *-ní*.²⁵ Motivujícím slovem je slovo *záda*, které vzniklo z psl. *zadъ* (zadní část), a to z předložky *za* a odvozeniny od ie. *dhē* (položít) – ve významu „to, co je položeno vzadu“. Substantivum *peklo* má základ v stsl. slově *ꙗꙗꙗꙗ* (smůla, dehet) z ie. *pik* se stejným významem. Tento význam se vytvořil na základě představy, že hříšníci se v pekle vaří ve vroucí smůle.

pomístní jméno:	Zámecký vrch (Zámecký kopec)	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	kopec		
forma pojmenování:	přímé, dvouslovné pojmenování s přívlastkem shodným vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské // Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na kopec (respektive křemencovou horu), který byl pojmenován pravděpodobně podle hradu, který stojí na jeho vrcholu.

Pojmenování je tvořeno adjektivem a substantivem v nominativu. Adjektivum *zámecký* vzniklo odvozením od slova *zámek*, připojením sufixu *-ský* k základu *zámek*, přičemž došlo ke změně *k + s → c*. Substantivum *zámek* bylo přejato z německého *Schloss* – v němčině má slovo také dva významy (šlechtické sídlo/zamykací zařízení). Slovo *zámek* (ve významu „uzavřená, opevněná budova“) začalo postupně vytlačovat slovo *hrad*, ale „ještě v druhé polovině 15. století v pramenech oba výrazy nacházíme jako synonyma“.²⁶ Proto se také vrchu říká Zámecký, ačkoli na něm byl postaven hrad a nikoliv zámek. Slovo *vrch* vzniklo z psl. *vrъchъ*, a to z ie. *uers* (vyvýšenina).

pomístní jméno:	Zámek	katastr obce:	Točník (Středočeský/Beroun)
druh:	zřícenina hradu		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z apelativa		
třídění dle Šmilauera:	Člověk / Lidská díla / Stavby obytné a hospodářské		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Toto pojmenování se používá pro hrad Točník. Názvu se používá zřejmě kvůli analogii s pojmenováním „Zámecký vrch“, na kterém hrad stojí.

²⁵ Vladimír Šmilauer, *Novočeské tvoření slov*, s. 144.

²⁶ Josef Macek, *Česká středověká šlechta*, Praha 1996, s. 97.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Slovo *zámek* viz výše.

pomístní jméno:	Žebrák	katastr obce:	Točnick (Středočeský/Beroun)
druh:	zřícenina hradu		
forma pojmenování:	přímé, jednoslovné pojmenování vzniklé z vlastního jména - toponyma		
třídění dle Šmilauera:	Země / Terénní formy / Vyvýšeniny		
rozšíření PJ:	užívá se všeobecně		

Pojmenování se vztahuje na zříceninu hradu, která se nalézá na úpatí křemencového bradla v obci Točnick. Podle některých pramenů byl hrad pojmenován podle obce Žebrák, která měla vzniknout před ním. O problematice původu názvu hradu se věnuji v úvodní kapitole a historii města Žebrák²⁷. Motivace tohoto pojmenování není zcela jasná, přesto se jako nejpravděpodobnější verze jeví odvození názvu od skalního žebra, na němž hrad stojí.

Pojmenování je tvořeno substantivem v nominativu. Jméno *Žebrák* vzniklo odvozením od slova *žebro*, připojením sufixu *-ák* k základu *žeb-*. Slovo *žebro* vzniklo z psl. *rebro*, a to z ie. *rebh* (zastřešovat, překlenovat) – v původním významu tedy to, „co překlenuje“.

²⁷ Malé město Žebrák se nachází v okrese Beroun, asi 5 km severně od Hořovic. Žebrák je pojmenováním města a zároveň i zříceniny hradu, která stojí ve vzdálenosti necelých 2km od města Žebrák v obci Točnick. První písemná zmínka o městě Žebráku pochází z roku 1280 (Sebrak). Podle archeologických výzkumů však bylo toto území osídleno již mnohem dříve. V západní části města byla doložena existence kmene s volutovou a vypíchanou keramikou, později též Keltové.

Problémem při zjišťování okolností vzniku osady Žebrák je fakt, že nelze spolehlivě stanovit, zda jako první vznikl hrad Žebrák a po něm teprve osada, nebo naopak. Pravděpodobnější se však jeví ta varianta, která tvrdí, že osada byla založena přibližně ve 2. polovině 12. století na zemské obchodní stezce vedoucí z Prahy přes Plzeň do Norimberku (Žebrák se díky tomu stal rušným tržištěm) a následně vznikl hrad Žebrák, který měl cestu s tržní vsí strážit a který podle osady dostal jméno.

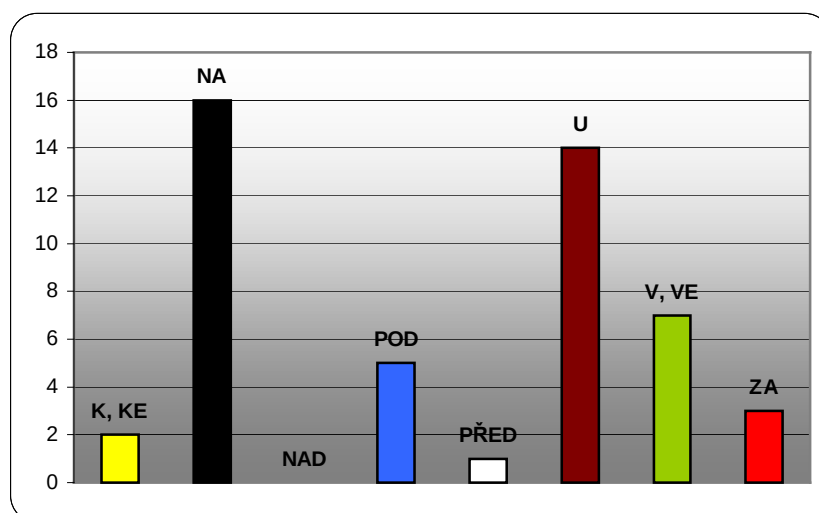
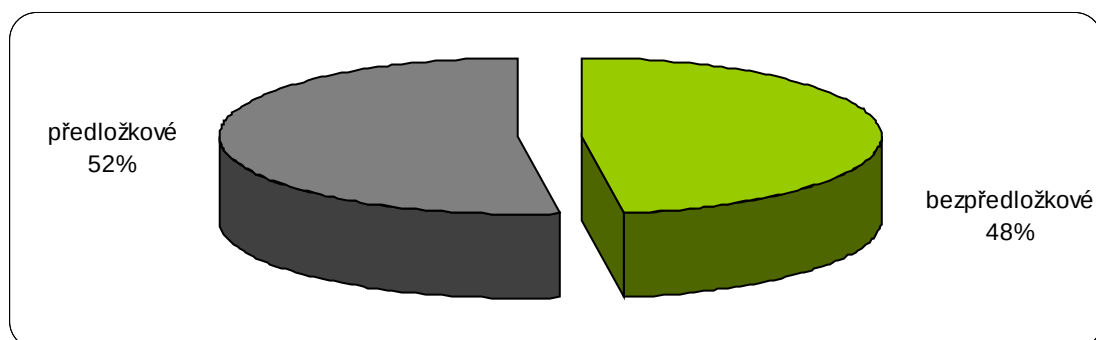
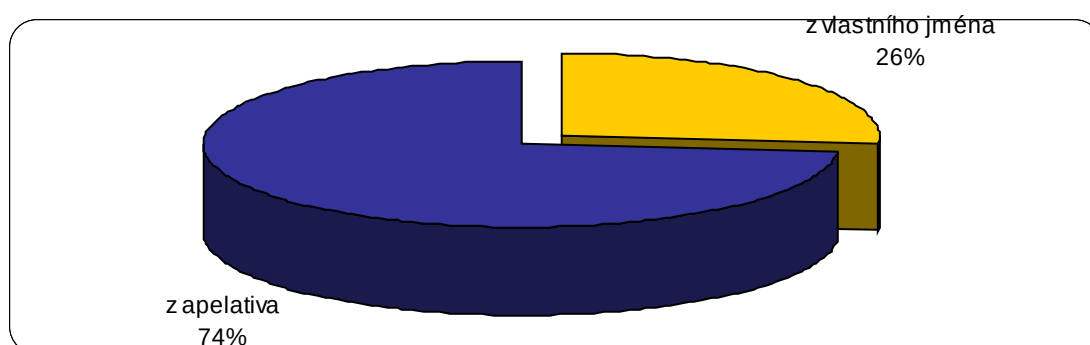
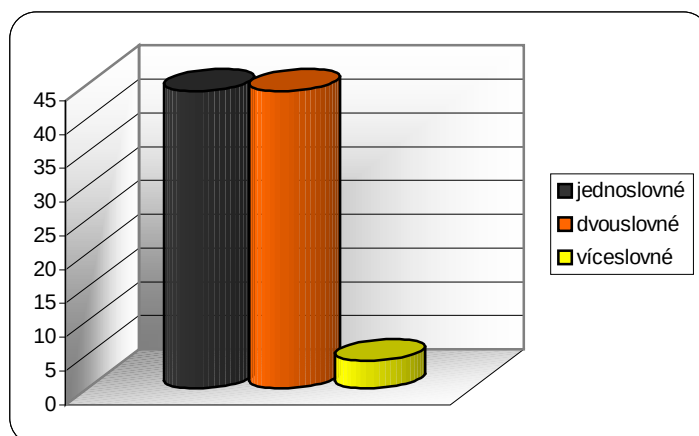
Na tomto místě ovšem vyvstává další nejasnost s pojmenováním „Žebrák“. Hrad by mohl být pojmenován podle úzkého skalního žebra, na jehož spodním konci stojí. To by ovšem bylo v rozporu s tvrzením, že první vznikla osada. Je však také možné, že i ta byla pojmenována podle dominanty kraje, jíž je právě žebro křemencové skály táhnoucí se až k obci Hředle.

Pověst o vzniku města uvádí, že se zakladatelé nemohli shodnout na názvu osady. Dohodli se tedy, že ji pojmenují podle prvního příchozího, a tím byl právě žebřák. Lutterer se domnívá, že Žebrák byl založen některým mendikantským řádem, čili řádem žebřavých mnichů (vychází z latinského pojmenování města a hradu „Mendicus“). Tento doklad se ovšem, s ohledem na příchod žebřavých řádů do Čech, nezdá příliš věrohodný. Místa takto pojmenovaná se velmi často spojují s určitou „nevýnosností“ místa. Zůstává otázkou, zda i tato tržní osada byla oproti jiným tak málo výnosná, že by se na ni hodilo zmiňované označení.

Konec 14. století znamenal pro Žebrák i okolní vsi rozkvět díky pobytu císaře a krále Václava IV. na hradě Žebrák a později na nově vystavěném hradě Točnick. Roku 1396 byl Žebrák králem povýšen na město. Během třicetileté války byla městu uštědřena velká rána, když byl Žebrák spolu s Hořovicemi vypálen Švédy na po jejich neúspěšném obléhání hradu Točnick.

V 19. století je pak Žebrák znám hlavně jako kolébka mnoho buditelů – narodil se zde Šebestián Hněvkovský a známí jsou také bratři Vojtěch a Jan Nejedlí. Toto období je také charakteristické vznikem mnoha spolků – vznikl zde pěvecký spolek Hlahol, sportovní spolek Sokol a mnohé další.

V devadesátých letech 20. století zde byla vybudována dálnice D5, jejíž výstavba, ale také průmyslová zóna, která se okolo ní rozrůstá, značně negativně zasáhla do rázu celé krajiny, i když samotnému městu dopravně odlehčila.

ZÁVĚR

Sběr pomístních jmen v předem lokalizované oblasti zákonitě naráží na úskalí několika druhů. Počínaje písemnými prameny typu kronik či již zpracovaných elaborátů na dané téma v různé kvalitě, přes místy chybné nebo nedostatečné ústní výpovědi dotazovaných respondentů, až po nedokonalost odrazů pomístních jmen v mapách. Pro jedno místo lze v různých mapových celcích zkoumané oblasti dohledat někdy až šest a více názvů, kdy např. dochází k pomyslnému dělení místa na „horní“ a „dolní“, či „nový“ a „starý“ a nebo jsou těmito prameny uváděna jména diametrálně odlišná od lokální zvyklosti. Pro ty by bylo možné použít označení „pomístní jména vnucená“. (Konkrétním dokladem je název Bzovský potok pro původní potok Světský v obci Bzová, o. Beroun, kdy původní označení bylo „nahrazeno“ v rámci ideologie v dobách komunistického režimu.)

Za jako pravděpodobně nejdůležitější a výchozí pramen při vlastním sběru pomístních jmen je možné označit ústní výpovědi zástupců různých generačních skupin. Výpovědi mladší generace jsou cenné z hlediska „funkčnosti“ pomístních jmen a jejich živého uchování do budoucna, výpověď generace starší pak zaručuje „spojitost“ se záznamy ve zkoumaných alternativních pramenech, často dokládá varianty užívaných názvů nebo objasňuje zdánlivě nelogická jména (zejména přezdívky osob vztahujících se na obydlí a konkrétní případy vzniků těchto pojmenování). Co se týče rozsahu dotazovaných respondentů a mírou získaných pomístních jmen, lze konstatovat prakticky přímou úměrnost, jelikož ne u všech jmen dochází k všeobecnému užití.

Neméně důležitým pramenem jsou místní kroniky, které se však do současnosti zachovaly v různé míře. Již téměř tradičně chybí doklady ze šedesátých let 20. století, kdy v desetiletí následujícím byly tyto kroniky vzhledem k „nežádoucí“ výpovědní hodnotě obsahu“ záměrně ničeny. Fundovaná kritika těchto kronik a jejich detailní rozbor, co se objektivnosti pomístních jmen týče, by pak zabral neúměrné místo této práce a stalo by se tak zákonitě na úkor dokladů samotných.

Pokud pomineme nashromážděné doklady v soupisové kartotéce Ústavu jazyka českého na AVČR, jejich věrohodnost či množství, nacházíme i velmi cenné práce drobného rozsahu, zabývající se konkrétními, úzce vymezenými lokalitami z různých oborů (nejčastěji je zastoupena historie a geografie, což jsou zároveň dva nejlépe vypovídající vědní obory pro zkoumání pomístních jmen a těchto interdisciplinárních vztahů je toponomastiky hojně využíváno). Konkrétními případy v lokalitě vymezené v úvodu práce jsou práce Antonína Blackého, zabývající se obcemi Bzová a Hředle (zpracoval de facto všechny údaje z dostupných listinných pramenů a zároveň připojil i události místní, získané ústní výpovědi konkrétních usedlých), či dílo Karla Beneše, zabývající se podobně, ale v menší míře městem Žebrák.

Předložená práce se v teoretické rovině opírá zejména o stěžejní práci Olivové-Nezbedové Pomístní jména v Čechách a dále o Lutterovy Místní názvy. Tato práce se však s mými výše uvedenými hypotézami a závěry často rozchází. Zejména se tak děje u názvů obce Točnick a města Žebrák, kdy se Luterrer domnívá, že název Točnicku (obce, ale zejména pak hradu) byl motivován skutečností, že se cesta na hrad točila. Tento závěr zpochybnil už August Sedláček a stejnou kritikou přístupu disponuje i dílo Šmilauerovo Úvod do toponomastiky²⁸. Pokud totiž podrobíme bližšímu zkoumání osobu krále Václava IV., dojdeme k závěru, že se jako jeden mála vladařů ve své době používal osobní symbol – v tomto případě ledňáčka v točení. (Analogii lze nalézt u anglických králů Richarda II. – bílý

²⁸ „Monoideismus spojený s naprostou neznalostí jazykovědnou se ukazuje ve výkladu, že jména vznikala podle polohy a trasy cest. ‚Kde se cesty sbíhají, vznikl Zbiroh, kde se točí, Točník.‘“, in: Vladimír Šmilauer, Úvod do toponomastiky, Praha 1963, s. 188.

jelen, či Jindřicha V. – stříbrná labuť). Uvedený Václavův symbol nejenže se objevil na Staroměstské mostecké věži, či přímo na hlavní vstupní bráně hradu Točnín, ale točenice je znázorněna i v některých výtvarně bohatě zdobených iniciálách osobní bible a dokonce do tohoto stočeného kusu látky neváhal vložit i českého lva a toto spojení nechal po roce 1384 razit na rubové straně dukátů (točenice zde nahrazuje klasický perlovec). Podobnou situaci je možné spatřovat i u staršího hradu Žebrák, o jehož názvu Luterrer uvádí, že byl odvozen od řádu žebravých mnichů, kteří město založili. Pokud však vyjdeme ze skutečnosti, že jména vznikala často podle nejvýraznějších prvků v krajině, dojdeme k závěru, že v době založení hradu bylo nejviditelnějším a orientačně nejvíce vyhovujícím bodem v krajině žebro Zámeckého vrchu (tehdy ještě nezanesené náletovou zelení). Důležitá zemská cesta, která navazovala již na osvědčenou pravěkou stezku a která procházela místní částí Brd, nemohla mít lepší a jednoznačnější orientační bod. Pojmenování hradu podle skalního žebra, na jehož dolním zakončení hrad stojí, se jeví pravděpodobné také z toho důvodu, že v toponymii již nepoužívané apelativum „žebro“ se v Čechách vyskytuje v mnoha podobách.²⁹

Vzhledem k tomu, že při výběru zkoumané oblasti bylo dbáno a ukazováno na přítomnost v Čechách ojedinělého souhradí, jevílo se jako pravděpodobné, že se tato „architektonická skutečnost“ také odrazí v konkrétních pomístních jménech. Ač lze konstatovat fakt, že se v pomístních jménech odrazily zejména historické a krajinné charakteristiky, zároveň přítomnost souhradí nijak zvláštně neurčuje výskyt a podobu těchto jmen. Tento fakt lze z části přisoudit i té skutečnosti, že oba hrady společně plnohodnotně plnily svou funkci jen velmi krátkou dobu, tj. od počátku 15. do třetiny 16. století, kdy hrad roku 1532 vyhořel a pro finanční nákladnost již nebyl nikdy znovuobnoven. I pokud by jména vztahující se k souhradí existovala, bylo by pravděpodobně možné je datovat do 15. století, kdy hrady ještě fungovaly. Taková jména se vzhledem k velkému časovému posunu nedochovala ani v náznaku (odraz není patrný ani v materiálech tohoto období časově bližších, např. Tereziánský či Josefínský katastr). Pokud mají konkrétní pomístní jména k těmto stavbám vztah, pak již jen ke konkrétní a jediné stavbě, resp. její historii.

Velmi často dochází v obsažených dokladech pomístních jmen k reminiscenci na nedávnou historii, např. v obci Hředle se do pomístních jmen promítla zejména těžba nerostů nebo poměrně časté průchody vojsk v 18. a 19. století.

Hlavním motivačním prvkem zkoumaných pomístních jmen je krajinný ráz oblasti (Hředle jsou obklopeny lesy, v obci Točnín se udrželo mnoho pomístních jmen souvisejících se soustavou rybníků, která již neexistuje, atd.) Nejčastěji pojmenovávanými objekty u všech obcí jsou pak pole a domy.

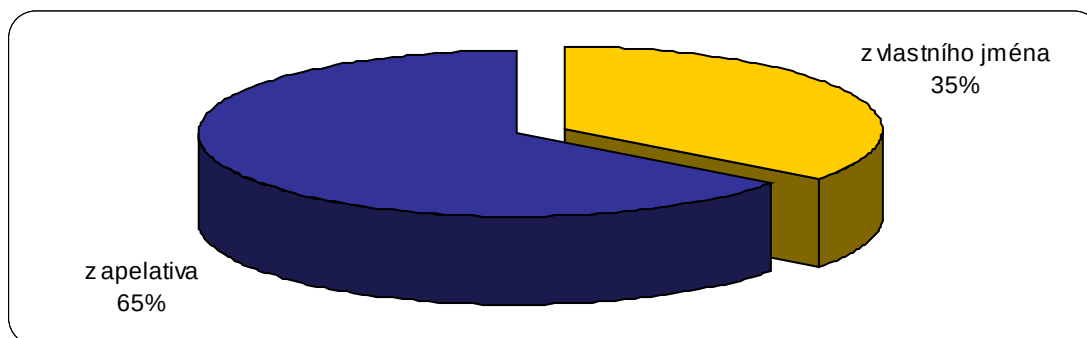
Mnoho jmen v obcích se dotýká hospodářského „života“ – zmiňovány jsou pivovary, vinopalny, mlýny, pily či cihelny.

Zvláštním fenoménem je transformace pomístních jmen do názvů ulic při povýšení osady, či obce z městysu na město. Jako konkrétní příklad lze použít analyzované město Žebrák a jeho uliční síť, která však není v ohnisku záberu práce.

Co se jazykové podoby jmen zkoumaných jmen týče, situaci přehledně dokumentují a objasňují uvedené grafy.

V poměru deapelativních a deonymických jmen se jako frekventovanější ukázala jména vzniklá z apelativ, což de facto odpovídá celorepublikovému průměru. Aritmetickým zprůměrováním poté dostaneme graf takto vzniklých jmen v Březové, Hředlích, Točníně i Žebráku:

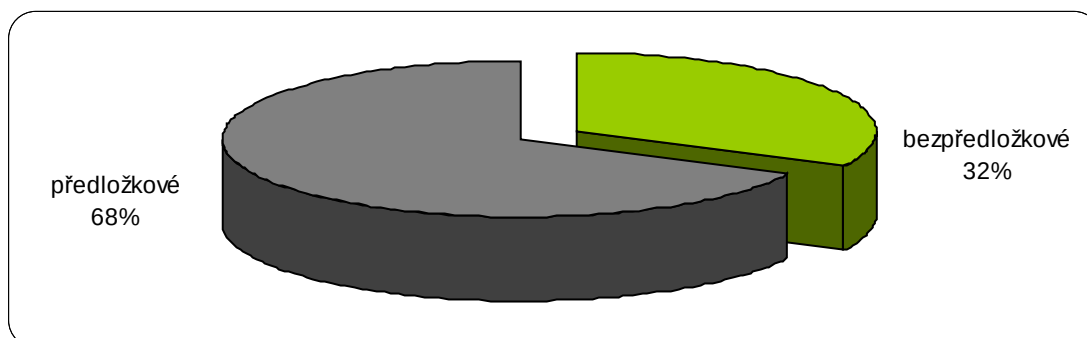
²⁹ Libuše Olivová-Nezbedová, Pomístní jména v Čechách, s. 180-187.

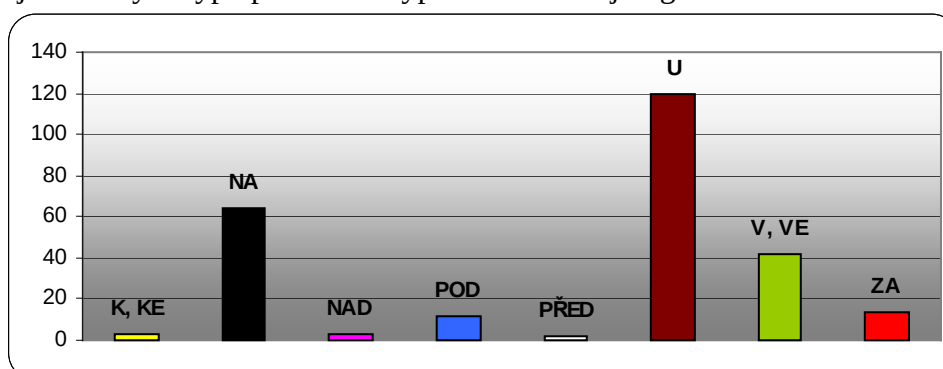
Výskyt deapelativních předložkových jmen je možné doložit jako nejčastější u pozemkových jmen. Tato jména však s postupem doby zanikají a pro budoucnost jsou často zachycena jsou jen stroze v písemných pramenech.

Deonymická jména se nejčastěji vyskytují v souvislosti s majetkovými vztahy. Takovou skupinou jsou tzv. pojmenování „po domech“: Březová - 12 jmen, Hředle - 35 jmen, Točník - 6 jmen, Žebrák - 25 jmen, která je ovšem velmi specifická. Jde o dvouslovné názvy tvořené výlučně předložkou „u“ a jménem. Při tvorbě těchto jmen se uplatňují křestní jména (*U Marků*) i příjmení vlastníků (*U Čápů*), jejich zaměstnání (*U Horníčků*), ale i charakterové rysy (*U Parádů*) či vzhled (*U Fousáčů*). U některých obcí byly přezdívky domů podchyceny kronikou, některá jsou však uchovávána pouze ústní tradicí. – Jako kuriozní působí skutečnost, že díky poměrně častému výskytu hanlivých či choulostivých označení domů (v nezařazené obci Bzová např. *U pochcanejch*), mnoho informátorů odmítalo tyto informace ze strachu sdělit.

Při tvorbě pomístních jmen byla nejhojněji využívána substantiva, adjektiva a substantivizovaná adjektiva. Častý výskyt předložkových pomístních jmen je dán zejména jejich funkcí, kterou je informovat o poloze objektů, které označují. Pouze předložková jsou také jména domů.

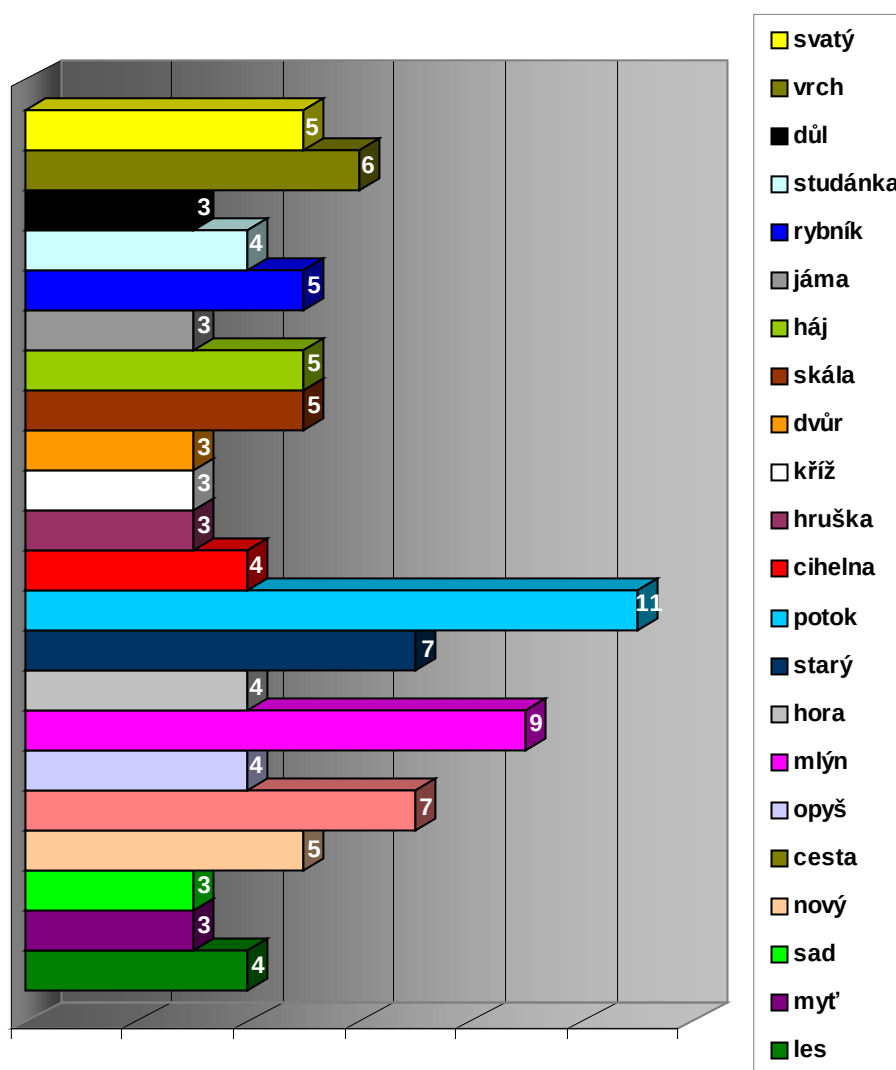

O četnosti jednotlivých typů předložek vypovídá následující graf užití:

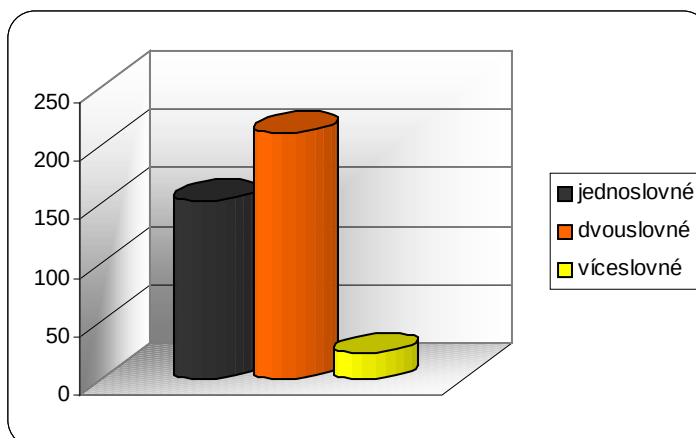

Z hlediska lexikálního se jedná o rozmanitý materiál, v němž se nacházejí také slova v současnosti již neprůhledná.

Při pojmenovávání výše uvedených jmen se uplatňují krajinné a hospodářské poměry, které jsou díky blízkosti obcí natolik podobné, že se určité lexémy často opakují. Jako nejfrekventovanější lexémy ve formě substantiva lze uvést potok, vrch či mlýn, nejfrekventovanějším lexémem ve formě přívlastku pak slova starý, svatý a nový. Jedná se tedy o slova označující většinou orientační prvky v krajině (vody, vyvýšeniny) nebo důležité stavby. Přívlastky starý a nový naopak svědčí o nutnosti jednotlivé objekty dále odlišovat.

Co se týče formy pomístních jmen, nejčastěji se vyskytují dvouslovné předložkové názvy (pokud započítáváme i předložku) a názvy jednoslovné, bezpředložkové. Víceslovné názvy se objevují jen zřídka, přibližně ve 22 případech z celkem 378 zkoumaných dokladů.

Většina pomístních jmen je českého původu, nicméně dochází i k výskytu názvů zejména německého původu (*Oboch, Šištot*), která souvisela s konkrétními historickými událostmi v dějinách obce.

V pomístních jménech je také doložena řada příjmení, z nichž mnohá nejsou v dosud vydaných publikacích zachycena (*Hecht, Štíha*). Podobná situace je i v případě dnes již neexistujících „původců“ těchto jmen (např. jmenné pozůstatky po zaniklých osadách).

Jako menší zvláštnost pak působí fakt, že se objevila i pomístní jména, která jsou používána pouze úzkou skupinou lidí nějakým způsobem bezprostředně souvisejících s hradem Točník (*U dubu, Kočičí plácek*).

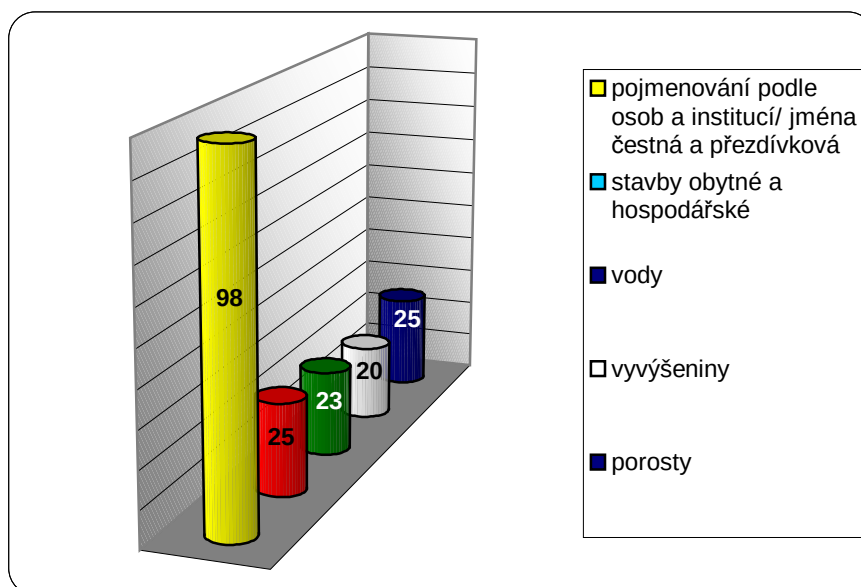
Další podobnou skupinou jsou např. názvy používané myslivci (*Před taškovým krmelcem*). Některá pomístní jména se objevují jen v jedné rodině či skupině nejčastěji u místních zemědělců.

Výzkum a sběr pomístních jmen není důležitý pouze z hlediska jazykovědy, ale i ostatních vědních oborů jako je historie, místopis, archeologie atd. (např. lokalizace zaniklých osad či staveb). Pomístní jména také odrážejí majetkové a právní vztahy, které pomáhají dokreslit informaci o někdejších majitelích (*Na Lošovsku*), život v dřívějších dobách (*Na stínadle, Šibenec*), místní události (*U zabitého*), ale i děje spjaté např. s válečnými událostmi, které ovlivnily chod obce (*Ruský hřbitov*).

Sebraná pomístní jména navíc poskytují informace o způsobu jejich tvoření. Starší názvy často využívají nejvýraznějších prvků v krajině (jméno *Žebrák* od žebra křemencového vrchu), novější se pak inspiroují v cizích názvech (*Beverly Hills*). Mnohé názvy vzniklé jazykovou hrou odrážejí lidovou tvořivost (*Plot'ajz, Na Vižd'ouru*).

Objevují se také odlišnosti v tvoření u jednotlivých obcí. Např. u pojmenování nové moderní zástavby užívají obyvatelé města *Žebrák* či *Drozdova shodného*, mírně pejorativního názvu „*U pracháčů*“, kdežto ve stejném případě v obci *Hředle* byl vytvořen spíše nekonfliktní název *Nový svět*.

Co se týče významového třídění podle Šmilauera, nejčastěji dochází k výskytu názvů souvisejících s antroponymy (poměry majetkové a právní), terénními formami, pojmenováními vod a jména související s lidskými výtvoři (zejména obytné i hospodářské stavby). Četnost výskytu těchto jmen dokumentuje následující graf:

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

1. AVČR – Akademie věd České republiky
2. bsl. - baltoslovanský
3. fr. - francouzský
4. germ. - germánský
5. hebr. - hebrejský
6. ie. - indoevropský
7. írán. - íránský
8. it. - italský
9. jsl. - jihoslovanský
10. jsl. - jihoslovanský
11. lat. - latinský mlýn
12. mongol. - mongolský
13. něm. - německý
14. PJ - pomístní jméno
15. pozdnělat. – pozdnělatinský
16. předrom. - předrománský
17. předsl. - předslovanský
18. psl. - praslovanský
19. řec. - řecký
20. severoit. - severoitalský
21. stangl. - staroanglický
22. stč. - staročeský
23. sthn. - starohornoněmecký
24. střhn. - středohornoněmecký
25. střlat. - středolatinský
26. střř. - středořecký
27. stsas. - starosaský
28. stsl. - staroslověnský
29. šp. - španělský
30. tur. - turecký
31. vulgárnělat. - vulgárnělatinský
32. zsl. – západoslovanský